

TOVERBERG

6

JAARGANG 2 / 3 HERFST 2007

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

0498/73.58.73

hetbeleefdegenot@scarlet.be

Rek. 001-4851739-69

www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Els Durnez, Roland Ranson, Bart Madou

Werkten mee: Muriel Reyserhove, Ghislaine Raets, Danny Verstegen

Kaft: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Madou

Foto's: Bart Madou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijde en wordt elektronisch verspreid aan de belangstellenden.

Een abonnement op een gedrukte versie nemen kan ook door lid te worden van Het Beleefde Genot.

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits bronvermelding.

"Ieder mens die genoeg scheidt in het voltooiën van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Dichter bij ons: Danny Verstegen	4
Uit 'Koppain' van Danny Verstegen	7
Fragment op zich: Leo Kestenberg	11
Een leven in woorden: Virginia Woolf	13
Kritisch, in 's hemelsnaam kritisch	17
Beleefd	18
Herfst	25
Te beleven	26
Site seeing: Passa Porta	28
Leesgroep	30

Woord vooraf

De perfecte koppijn

Beste lezer,

Al van Theo Kestenberg gehoord? In de Universiteit van Tel-Aviv staan rijen dozen met correspondentie van deze erudiete muziekpedagoog van en aan Martin Buber, Thomas Mann, Albert Einstein, Oskar Kokoschka (die overigens ook een portret van hem geschilderd heeft) en vele andere vrienden. Een ontroerend *document humain* waarvan tot voor kort geen enkele brief gepubliceerd werd. U kunt in deze Toverberg één van die duizenden brieven lezen.

En weet u wie Danny Verstegen is? Iemand van bij ons, schrijver en zanger en nog veel meer. Maak kennis met hem via het interview dat wij van hem afnamen en lees de eerste bladzijden van zijn eerste roman. U zal versteld staan hoeveel belangstelling en kennis de jeugd al heeft voor de buitenwereld, die van de volwassenen zeg maar, en hoe ze dat verwoorden. Cool, boy!

En Sint Petersburg? Kent u deze zeer Noordelijke stad bijna aan de poolcirkel? Zelfs als u er al zou geweest zijn, u zal nog versteld staan over de onbekende kantjes en het verrassend verleden.

Het verschil tussen kunst en kitsch? Zou u zich durven wagen aan het formuleren van een antwoord? Ach, misschien na lezing van het betreffende artikel wel.

Virginia Woolf dan. Haar moeten wij toch niet meer voorstellen? Dat dacht u maar! Muriel Reyserhove start in deze Toverberg met een eigenzinnig en sterk gedocumenteerd portret van deze nog altijd boeiende schrijfster. Het vervolg wordt u in de volgende nummers aangeboden.

En welke boeken heeft de leesgroep de volgende maanden op haar programma staan? U verneemt het van Els Durnez en wees gerust, u kunt nog altijd aansluiten.

Ja, je zou er misschien koppijn van krijgen, maar neemt u alstublieft de tijd. Een dagelijks halfuurtje Toverberg kan therapeutisch werken.

En er is meer, het hangt volledig van uzelf af wat u ermee doet, een beetje in de zin van wat er de op de muren van het Trocadero staat (althans dat beweert Paul Valéry): 'Het hangt van de bezoeker af of ik graf of schatkamer ben. Het hangt van jou af vriend, ga hier niet binnen zonder verlangen'.

Voor u het herfstnummer van de Toverberg. Aan u lezer of u met de herfstgeuren die erin verborgen zitten uw koppijn zal kunnen bezweren of juist op zoek zal willen gaan naar koppain. U begrijpt mij niet?

Hoog tijd dat u met lezen begint!

Bart Madou

Dichter bij ons: Danny Verstegen.

Heidelberg. De universiteit, das Schloss, de grootste bierton ter wereld... niet direct de plek om er je hart te verliezen. Maar Gasthof Heidelberg... oh la, de beste jazz van België (volgens insiders). We hebben er niets te verliezen en zo vinden wij daar aan een tafeltje... Danny Verstegen.

Yes, a man for all seasons, een voorgevoel, want we hebben naar Danny gegoogeld: boekverslagen, villa Kakelbont, Koppain, Zoen, Jeugd & Seksualiteit, Still alive and well, Kopfschuss, Les fleurs du mal, Aviation photos (maar dat moet een naamgenoot zijn), The story of The Moondogs.... Je zou er koppijn van krijgen.

Danny Verstegen, schrijver van jeugdromans?

Ik heb inderdaad twee jeugdromans geschreven, 'Koppain', verschenen in 2001 en 'Zoen', verschenen in 2003; maar de term 'jeugdroman' vind ik een eerder denigrerende term vooral gericht naar een bepaald doelpubliek terwijl ik nooit echt naar een bepaald publiek toe werk; het is niet omdat de personages 'jeugdig' zijn dat het werk zelf niet leesbaar moet zijn door alle leeftijden.

Eigenlijk heb ik Koppain toevallig kunnen publiceren, het was als het ware een zijsprong van mijzelf. Ja, ik schreef al lang poëzie en proza, maar ik had nog geen kans gezien om uit te geven. Het is niet evident om een uitgever te vinden. We moeten terug naar 1999. In het vaktijdschrift Klasse ontdekte ik een aankondiging van het Davidsfonds voor een wedstrijd jeugdliteratuur. De tekst moest tegen 1 november binnen zijn. Ik had zo niet direct iets afgewerkt. Ik besloot er eens over na te denken. Ik ging tijdens die zomer eerst nog op reis naar Engeland. Ik bezocht er de Arthursites in Cornwall en Devon. In Koppain heb ik voor een deel gebruik gemaakt van mijn reisindrukken. Na die reis heb ik besloten iets te schrijven; ik moest ervoor zorgen dat ik er geraakte, maar ik kan redelijk goed werken tegen een deadline. Bovendien had ik

een vorm gekozen die tamelijk vlot uit de pen vloeit, namelijk de dagboekvorm. Het is fictie, maar uiteraard vind je er dingen in van mezelf, van mijn eigen jeugd. Het is eigenlijk een amalgaam van bestaande zaken en van geschiedenissen van mensen die ik ken.

En ja, veel later, in 2000, kreeg ik een berichtje, ik was het al compleet uit het oog verloren, dat ik weliswaar niet gewonnen had, maar dat ze interesse hadden om het te publiceren.

En dan was je gelanceerd?

Ho neen, zo werkt dat niet hoor. Je bent maar zo goed als je laatste boek of laatste verkoopscijfers, je moet je telkens opnieuw weer bewijzen. Nu dat was niet zo evident bij een uitgeverij als het Davidsfonds, maar er was daar juist een nieuwe frisse redactie geïnstalleerd rond Hilde Van Mechelen en die zagen wat vernieuwing wel zitten.

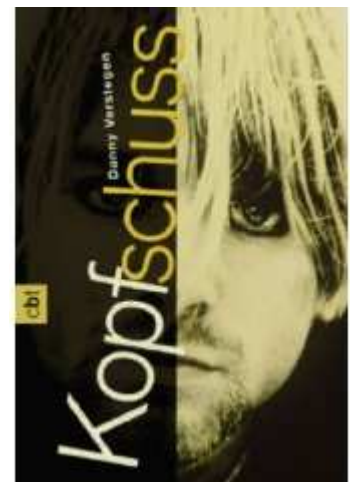
Het feit dat ik jeugdtaal gebruikte, slang heeft daar zeker toe bijgedragen. Ze hebben het dus uitgegeven.

Na er eerst wat in gekuist te hebben?

Nee, eigenlijk niet, slechts hier en daar wat bijwerken, maar ze hebben het zo gelaten omdat het voor hen ook een kans was om hun zicht wat te verbreden. Ze stonden er echt wel achter. In 2001 is het dan verschenen. Ik heb er bij die gelegenheid een happening rond gebouwd met muziek, met comedy en visuele kunst die redelijk underground was.

Dat boek heeft eigenlijk wel goed verkocht en nog hetzelfde jaar kreeg ik een berichtje dat ze in de beurs van Bologna de rechten verkocht hadden aan een Duitse uitgeverij, Bertelsmann. In 2004 hebben ze het dan pas uitgebracht. Het was dus al klaar, maar ze hebben op de 10de verjaardag van de dood van Kurt Cobain gewacht. Nu ze hebben het daar mijns inziens wel wat grof gespeeld, zo hebben ze op de cover een echte foto van Kurt Cobain geplaatst en zo krijgt men wel de indruk dat het een boek over Nirvana is.

Ja, in het Nederlands zit er wel een woordspeling in de titel 'Koppain', 'Cobain', 'Koppijn' maar met Kopfschuss is dat helemaal niet het geval.

In Duitsland heeft het nochtans goed gelopen, we zijn nu al aan de derde druk toe met meer dan 10.000 exemplaren. De grootte van het taalgebied speelt natuurlijk een rol. Stel dat wij in het Engels taalgebied lagen, dan zou het wellicht nog wat anders zijn, niet dat ik ervan zou kunnen leven, maar toch, het zou een immens verschil zijn met de situatie hier. In Nederland heb ik nu wel goede reacties gehad. Van daar krijg ik nog ieder jaar de uitleenrechten, iets wat hier jammer genoeg niet bestaat. Dit wordt geregeld door LIRA, die de uitleningen opvolgt en zo krijg ik elk jaar nog een mooi nieuwjaarsgeschenk vanuit Nederland.

Bij SABAM bestaat er zoiets als reprografierecht of fotokopierecht. Maar dit is gebaseerd op een forfait op basis van de oplage en het aantal bladzijden dat het boek telt.

En dan komt Zoen?

Dat heb ik in 2001 geschreven en dat is eigenlijk een ander verhaal, complexer en meer gelaagd. Het mag dan wel een jeugdboek zijn, maar het neigt naar volwassenliteratuur. De figuren in mijn beide boeken zijn jeugdig, maar eigenlijk leg ik de woorden in hun mond en hun denkwijze volg ik wel maar ik zeg net echt: kijk dat moet nu voor de jeugd zijn. 'k Herinner me dat ook nog van toen ik jong was: je bent dan met van alles bezig, en de volwassenen die op dit ogenblik ouder zijn dan jou beseffen ook niet altijd dat je door zoveel opgeslorpt wordt. Dat was een beetje mijn standpunt. Ik ben dan niet bij dezelfde uitgeverij gebleven. De redactieploeg die Koppain uitgegeven had, heeft dan gebroken met het Davidsfonds en is overgestapt naar Clavis met hun eigen imprint Afijn. Maar contractueel was ik verplicht om Zoen eerst aan het Davidsfonds aan te bieden. Ik heb dat gedaan, ik heb er lange tijd niets over gehoord, uiteindelijk heb ik hen opgebeld om te vragen hoe het ermee zat, en ze vonden het te moeilijk, te gewaagd. Ik moest bepaalde verhaallijnen schrappen. En ik heb dat geweigerd. Redactioneel wil ik wel meewerken, maar verminken of drastisch wijzigen, nee dan gooi ik het liever in de kachel. Ik heb het dan direct doorgezonden naar Clavis. Nog geen week later kreeg ik een gunstig antwoord.

En hoe is Zoen ontvangen?

Niet zo spontaan als Koppain omdat het moeilijker was en randje volwassenen. Bovendien werd het aangeboden met een kaft van dezelfde tekenares van Koppain en daardoor krijg je vrij vlug de stempel van jeugdauteur. Ik had een blits ontwerp van mijn dochter voorgesteld meer voor de oudere jeugd en iets duisterder maar dat is niet aanvaard omdat men contractueel verbonden was met die tekenares. Oudere jeugd gaat vaak niet spontaan naar een dergelijk boek grijpen omwille van de lay-out en de kaft. Dan heb ik een pauze ingebouwd om een beetje de draad weer op te pakken van wat ik deed voor Zoen. Ik heb wel andere dingen geschreven, meer gericht naar schoolgaande jeugd bijvoorbeeld. Ik schreef ondermeer een paar teksten gericht op het lager onderwijs, Orlenzo, bijvoorbeeld. Tweede, derde leerjaar. Gewoon eens even aftasten.

Je geeft mij de indruk dat je meer zin hebt in een heuse roman voor volwassenen.

Ik ben momenteel inderdaad iets aan het uitwerken voor een volgende roman, eerder in de volwassen sfeer.

Ik heb zelfs al het een en ander liggen, maar ik vind geen geïnteresseerde uitgevers. Wel reacties in de zin van: het is onze stijl niet. En ik heb de indruk dat dit de laatste tijd alleen maar strenger wordt en vernauwt. Ze zijn niet happig om debutanten een kans te geven. Ergens moet je een mediahype kunnen creëren om mee te kunnen doen. Met mijn muziek heb ik wel een bezigheid daarnaast, maar je moet een doorbraak kunnen forceren. Best kun je beginnen met één iets en de rest zou in slipstream moeten kunnen volgen. Het blijft moeilijk om die deur open te krijgen. Maar je moet soms zo plat gaan en toegevingen doen en ik ben niet zo iemand.

Maar je schrijft niet alleen romans, ook toneel, verhalen, gedichten ... Wat allemaal?

O, kijk maar eens naar de site van mijn band (www.psychostag.be), onder de rubriek 'art gallery', en je vindt er een pak ongepubliceerd werk van vroeger.

Wat poëzie betreft ben ik wel bezig mijn werk vanaf de jaren 80 tot nu aan een kritische blik te onderwerpen. Tegen mijn 50ste zou ik graag een poëziebundel klaar hebben.

Ook waag ik mij nu en dan aan een stukje toneel, bv. 'Zusjes', geschreven in opdracht van regisseursopleiding amateurtoneel te Neerpelt en opgevoerd in Anderlecht; of 'De grote Implosie', een picaresk totaalspektakel met politieke randjes, waarvoor ik nog geen gegadigde heb gevonden, tja... Zo nu en dan jaag ik mezelf eens de kast op – hoewel steeds minder – met een polemieek, zo bijvoorbeeld mijn 'Manifest manifest', een reactie op het feit dat Vlamingen blijkbaar geen literaire manifesten meer plegen. Ik heb het onlangs nog per toeval teruggevonden op een diskette, ik was het helemaal vergeten.

Je verwijst naar je band. Je bent dus ook muzikant. Componist, zanger, schrijver van liedjesteksten?

Wel, ik zit eigenlijk al lang in de muziek, al van in de jaren 80. Eerst met de Hungry Diets: garagerock, punk, new waveband. Ik heb daar ook wel opnamen van die ik via een underground circuit wil verspreiden. Maar dat was een typische eightiesband met de sfeer van toen. Echt de doemsfeer van de jaren tachtig, zwart-wit. De groep leed daar eigenlijk ook onder. En dat soort groepen implodeert meestal na een tijd.

Dan ben ik in een coverband, The Moondogs, beginnen spelen met gasten die ik van vroeger uit de jeugdclub kende. Ze hadden een zanger nodig, dat was een heel ander publiek, meer het fuifpubliek. Covers van de Stones tot REM, maar weinig eigen songs dus, ook al had ik die wel, maar ik kon ze niet presenteren, dat zou zeker niet aangeslagen hebben.

Eind jaren 90 heb ik dan andere muzikanten gezocht om mijn teksten en melodieën te brengen. Zelf bespeel ik geen instrument, maar ik maak de melodie en zing die in op cassette. Nu ik verbeeld mij daar wel bepaalde partijen of instrumentatie mee bij. Het was niet vanzelfsprekend om de juiste mensen hiervoor te vinden. Op het einde bleven er alleen wat oudere gasten over die al lang muziek speelden en zo ontstond Psycho Stag, met de goede bezetting.

Psycho Stag dat is eclectische psychorock met een serieuze hoek af, allemaal eigen werk, een erg ruim spectrum met invloeden uit de hele muziekgeschiedenis.

We hebben onlangs te horen gekregen van Koen Mortier, de regisseur van Ex-drummer, dat hij onze muziek gebruikt heeft voor publiciteitsclips. Voor een Duitse studentensite heeft hij nu vier clips gemaakt en onze muziek heeft hij bij twee ervan gebruikt. Het is wel niet voor gevoelige kijkers...

We proberen nu ook met Psycho Stag een label te vinden. We hebben 9 nummers opgenomen, gemixt en gemasterd, eventueel zullen we ze verspreiden via internet. Of zelfopgenomen cd's aanbieden in een deftig professioneel ogend hoesje bij optredens is ook al een plus.

Een artistieke duizendpoot. Heb je nog van dat moois?

Zoals ik al zei organiseerde ik in 2001 een happening in Torhout, Les Fleurs du Mal, een totaalspektakel waar verschillende kunstvormen aan bod kwamen, naar aanleiding van het verschijnen van Koppain. Er is nog iets van te vinden op de site van Paul Rigolle (www.paulrigolle.be/zijtwiegezijt/lesfleurs.htm)

Als kritische kijkbuiskijker interesseert TV me ook heel erg. En gezien ik nogal vlug verveeld en geïrriteerd geraak van al die aangekochte formats die ze ons in de maag splitsen, heb ik dan maar eens zelf gebrainstormd en een paar formats uitgeschreven. Er kwam wel enige reactie van bepaalde productiehuisen maar helaas vonden ze meestal het doelpubliek te beperkt en de productiekosten te hoog.

Iets anders nu, leermeesters aan wie je verplicht bent, je voorbeelden?

Thomas Mann, De Toverberg! Heel zeker. De bijzondere sfeer die er heerst en de sterke tekening van de hoofdfiguur, Hans Castorp. Hoe hij helemaal afgezonderd is en dan zit te denken en in een gemeenschap met zijn eigen wetmatigheden en de kleine faits divers. Hij leert er leven.

Ik herken een deel van mijn persoonlijkheid hierin, maar er is natuurlijk ook het podiumbeest in mij wat totaal anders is. De Toverberg appelleert wel aan mijn eigen gevoelens.

Samuel Beckett moet ik noemen met Molloy bijvoorbeeld.

Een roman die ik ook bijzonder goed vond was Madame Bovary van Flaubert. Ook het boek van Mario Vargas Llosa over Bovary, De eeuwigdurende orgie, loont de moeite. Ik ben dan zo iemand die, als ik op reis ga en ik weet dat er in de buurt een schrijver gewoond heeft, dan alles over die schrijver tot in de details wil gezien hebben en daar sleep ik dan heel mijn gezin in mee. Zo draven wij van de ene locatie naar de andere, maar ze vinden dat wel leuk. In Rouen bijvoorbeeld, in een klein dorpje Ry, waar er een beetje een fancy fair gebouwd is rond het echte feit dat Flaubert tot Madame Bovary geïnspireerd heeft.

De vrouw in kwestie heette Delphine Couturier en je kunt er inderdaad nog haar grafsteen vinden buiten de kerk. In die kerk ben ik dan binnen geweest, ik wil echt de sfeer opsnuiven.

In Brussel ken ik zo een paar adressen, waar Baudelaire nog verbleven heeft, of neem de galerij waar Verlaine zijn revolver gekocht heeft, dat klinkt misschien allemaal stom, maar ik kan daar echt van genieten.

Ik wil beslist nog een toch wel heel extreem boek noemen: les Chants de Maldoror, van Comte Lautréamont, pseudoniem van Isidore Ducasse, geboren in Montevideo, naar Europa gekomen en gestorven in de commune van Parijs in 1870. Maldoror is een

Danny Verstegen

Krombkestraat 4

8210 Veldegem

E-mail: hungrydiet@hotmail.com

Geboren op 17/01/1960

Debuteerde als auteur in 2001 met Koppain (Davidsfonds)

In 2004 vertaald in het Duits als Kopfschuss

(Bertelsmann)

In 2003 verscheen zijn tweede roman Zoen bij Afijn

Verder: verhalen, gedichten, toneel, essays...

Danny is ook singer-songwriter bij Psycho Stag en The Moondog's

gevallen engel, echt wreedaardig, die de strijd aangaat met God maar die God is op zijn beurt ook nogal wreedaardig. Een roman, soms neigend naar Marquis de Sade, gothic novelachtig. Salvador Dali heeft daar veel rond geproduceerd, de surrealisten hebben dat geabsorbeerd en naar buiten gebracht, Breton bijvoorbeeld. Die zaken interesseren mij echt wel, dat wat onder de tegels zit. Ik heb dat bij alle artistieke uitingen. Ik wil vooral extremiteiten kennen en die invloeden als een spons opzuigen. Ik heb ook nog boeken klaar zitten om te lezen: James Joyce, Ulysses. Als je dat nu zou binnen geven bij een uitgeverij, dan geraak je dat niet kwijt, denk ik.

Dat is nu het vervelende, ik heb ook nog kritiek gehad met Zoen bij het Davidsfonds: in de eerste twee bladzijden moet de lezer weten waarover het gaat, anders kun je het aftrappen.

Tja, wie er mij nog beïnvloed heeft: Jean Genet, Henry Miller, Rimbaud, Steinbeck, Jan Cremer ook, Henry James, Emily Brontë, Virginia Woolf, Marquez, Oscar Wilde, E A Poe, Jeroen Brouwers...

Niet zo hedendaags allemaal...

Hedendaagse auteurs, tja minder, alhoewel Jonathan Safran Foer, vind ik heel apart. Dave Eggers, James Ellroy, Kinky Friedman, Ian McEwan, Tom Wolfe, Michel Faber, Michel Houellebecq, Jeffrey Eugenides, Zadie Smith, Jonathan Franzen, Marisha Pessl, Bret Easton Ellis met American Psycho. Zijn laatste roman, Lunar Park, heb ik ook gelezen....

Ik lees niet altijd fictie, ik probeer ook wel eens filosofische werken zoals Bertrand Russell maar ook de echte klassiekers Homerus, Plato...

Je kunt je eigenlijk afvragen wanneer jij dat allemaal doet.

Ik kan heel gestructureerd leven. En ik loop nog ook, gewoon je energiepeil in het oog houden en dan focussen. Dat komt de creativiteit ten goede. Ik ben constant bezig met iets, maar tegelijkertijd kan ik ook andere zaken doen. Parallele werelden die ik constant aan het leven ben. Ik zou natuurlijk liever voortdurend met dat soort dingen bezig zijn en geen job meer moeten uitoefenen.

Maar creatieve dingen blijf ik doen, want dat is een deel van mijn persoon dat niemand kan afnemen. Als ik dat zou verliezen ben ik een deel van mijn zijn kwijt.

Nog één auteur wil ik vermelden die mij beïnvloed heeft, Robert Pirsig met Zen en de kunst van het motoronderhoud. En Lila, omdat het een verhaal is verweven met filosofie, dat gaat over levenskwaliteit. Daar heb ik erg veel aan gehad.

O juist, ik denk nog aan een kanjer. Van lay-out is die echt te gek, Het Kaartenhuis van Danielewski, een moeilijk te onthouden Poolse naam, een bekend boek van een paar jaar geleden met verschillende soorten teksten door elkaar, een doolhof, ook een uitdaging om het te lezen.

Interview: Bart Madou

Uit "Koppain" van Danny Verstegen

10 JULI '99

Hoi, ik ben Gawijn. Ze noemen me Koppain. Dat heb ik van Kurt Cobain en m'n vader. Ze hebben zich allebei voor het hoofd geschoten. Ik zeg het maar liever direct zelf, zo hoef je het niet van een ander te horen. Cobain had te veel succes met z'n band, m'n vader te weinig. Het schijnt dat dat vreet aan een mens, te veel of te weinig. Nooit te, zegt oma altijd, alleen tevreden. Of tequila of tegoed, lachte m'n vader dan.

Ik heb alles van Nirvana. Van m'n vader geërfd. M'n broer Arthur 'beheert' de rest, zoals hij het zo 'typisch broers' kan uitleggen. 'Typisch de oudste', als je 't mij vraagt. Voor de rest vinden we het uitstekend met elkaar. Zeker wat Atlantis betreft. Atlantis is ons geheime genootschap. 'Us against the world' zeg maar. Soms voel ik me even verzopen als Atlantis, het gezonken werelddeel dan. Mam ook. In die drie jaar dat ze alleen is, raakte ze regelmatig de bodem. Dan drinkt ze te veel. Alsof ze haar verdriet in een fles wil stoppen en de zeven wereldzeeën op wil sturen. Tot iemand haar boodschap van wanhoop onderschept en haar van haar eiland komt halen. Jammer genoeg vindt ze dat ze daarvoor eerst de héle fles moet leegmaken. Mam toch. Oma zegt dat als mam zo doorgaat, ze een vogel voor de kat is. 'Als je een ongeluk met de auto hebt, moet je de volgende dag weer achter het stuur gaan zitten, anders rij je voor de rest van je leven niet meer.' Oma is hard, vooral voor een ander. Oma heeft de oorlog meegemaakt. Had ik ook de oorlog maar meegemaakt. Zou ik hier niet zitten schrijven als een softie. Dan zou ik een zwarte gordel in judo halen en het leven zelf in de eerste ronde vloeren. Ippon! Ik mag niet van mam. Ze heeft al iemand aan 'onnozelheden' verloren, geen tweede. Mam, judo is geen 'onnozelheid', judo is Japans voor 'zachte weg', judo is zelfdiscipline, judo is een stalen karakter kweken, judo is alles wat ik niet ben. Ik heb sport nodig.

Voel me vandaag verschrikkelijk down. Mens insana in corpore insano, een rotziel in een rotlijf. Ik heb ergens gelezen dat je van afstandslopen een kick krijgt die gelijk is aan een shot, maar dan een waar je niet van gaat flippen. Serotonine, een opiumderivaat, op natuurlijke wijze aangemaakt door de hersenen bij een regelmatige, voortdurende en intense inspanning. Help, joggers zijn ook al aan de drugs! Misschien is iedereen wel ergens aan verslaafd: chocolade, koffie, postzegels, tropische vissen, cactussen, eiershampoo, boeren aan tafel (oma!), aan je eigen scheten ruiken... (als ik 'het kieken uithang', voel ik me op slag beter). Of macht en geld. Die lijken mij nog het gevaarlijkst, want je hebt niet de indruk dat het ongezond is of dat de maatschappij het afkeurt, integendeel. Kwestie van alles op tijd te beseffen. Dan kun je nog altijd op de rem gaan staan. Ik denk dat ik verslaafd ben aan muziek. Net als m'n vader. Ik weet niet of hij ooit drugs heeft genomen. Vroeger misschien wel eens een joint; de laatste jaren rookte hij niet meer. Mam heeft het er nooit over gehad. Had hij wel aan de dope gezeten, dan had ze het wel gezegd. Ze stond nooit erg positief tegenover z'n wilde plannen en toch mist ze hem nu zo dat ze er langzaam aan kapotgaat. Of is het van de spijt dat ze hem nooit echt heeft gesteund in z'n ambities? Dirk, ik moest Dirk zeggen en geen pa - mam wilde daar niet van weten, ik heb haar één keer Roos genoemd en een draai rond m'n oren gekregen - Dirk wilde de wereld veroveren met z'n muziek. 'Mijn muziek is mijn zwaard!' En molenwiekend maaide hij met Excalibur Arthur en mij weg. 'Molenwiekend maaide hij met Excalibur', is dat beeldend genoeg? Stael van Nederlands zegt dat ik wel schrijftalent heb, maar dat m'n stijl aan metaforische bloedarmoede lijdt. 'Beeldspraak is het bloed van de literatuur, Seghers!' Ik hou niet van beeldspraak. Beeldspraak ain't cool. Guido Gezelle is al honderd jaar 'met z'n haar'. Shit, het rijmt, niet de bedoeling. Als ik iets te zeggen heb, zeg ik het zonder omwegen. Ik dwaal af. Ik ben sterk in afdwalen. Al sinds m'n vijfde, toen ik eens enkele uren zoek was. Ik was er met m'n driewieler vandoor gegaan. Fietspad op, de wijde wereld in. Dirk heeft me maar één keer een pak slaag gegeven. Het was die keer. De volgende dag had ik een blauw gat, volgens Arthur; zelf weet ik er niet veel meer van. Wil ik er niet meer van weten, zegt hij. En dat ik alleen onthou wat ik wil onthouden. Een selectief geheugen. Ik wou dat het waar was.

See U tomorrow or one of these days, if I don't forget.

11 JULI '99

Hello, the bad motherfucker is back! (Dag, de stoute moederneuker is terug! Lachband. Hahahaaaa! Stael haat American horseshit in stelwerken. Vorig schooljaar had ik het echt te bont gemaakt in een boekbespreking over Brusselmans. Hij moet ook zowat kotsen van Dirty Herman; love this guy. 'Seghers, New York ligt enkele duizenden kilométers (klemtonen, niet z'n sterkste) hiervandaan, maar als je nog één keer dat colataaltje hanteert in MIJN lessen, trap ik je er eigenvoetig heen!')

So, especially for you, my beloved teacher: a replay! !kcab si rekcufrerhtom dab eht, olleH

Sorry, Stael, als ik de videocassette terugspoel, trippelen de ventjes ook achteruit. (Lachband.)

Hello, the bad motherfucker is back, back!

Ik heb zelf de akkoorden van 'Pretty Fly' van The Offspring op gitaar gezocht. En gevonden. Yes! De meeste tabs (akkoorden) haal ik van het Internet. Alleen die van hun laatste, Americana, staan er nog niet op, so. Zo moeilijk is het nummer niet, de gitaarpartij toch niet. Maar de zang! Jésus! Hoog dat die gast gaat! Ik raak tot het tweede refrein, je weet wel 'Don't debate, just keep it straight' en dan gaan m'n stembanden finaal uit de bocht, zonder vangrails. Arthur grijpt dan in m'n kruis en piept met een castraatstemmetje: 'Zonder pindanoten haal je gezwind de hoge noten, broertje.' De laatste tijd denkt die gast alleen maar aan seks. 't Zal de leeftijd zijn, zeker? Goed dat mam hem nog niet betrapt heeft op het Internet. (Grapje: coole naam voor een cybercafé? Pinternet! Zelf gevonden!) Tuurke op 't net, amai. Wat die allemaal op dat scherm tovert, nonkel! Onze computer zal nog eens smelten. Niet dat ik vies ben van bloed, absoluut niet, ik voel het ook wel eens kriebelen daar onderaan, maar ik ben veeleer het romantische type, of zou dat toch willen zijn. Verliefd zijn op iemand die ik respecteer, dat lijkt me het summum, maar misschien blijf ik wel steken op het niveau van Arthur, het prototype van de homo fuckiensis. Die wil alleen maar platte seks met rondborstige meiden. En hoe dommer, hoe beter. Een vrouw hoeft niet intelligent te zijn volgens hem, een vrouw is of slim, of ze kan goed 'je weet wel'. En als het aan hem ligt, moet ze alleen maar goed je weet wel' kunnen. Ik denk dat Arthur bang is voor intelligente vrouwen. Dat is zijn probleem en er bestaan daar goeie dokters voor. Als je er vlug bij bent natuurlijk, maar in Arthurs geval...

Ik hou van Madelief. Ze is met haar ouders naar Zuid-Afrika. Haar vader was Dirks beste vriend, ook muzikant. Dirk was een punkrocker, Rik is een bluesfreak. Toch hadden ze plannen om ooit iets samen te doen. Het zou de ultieme mix van alle mogelijke muziekstijlen worden, de kruisbestuiving der kruisbestuivingen, zo noemde Rik het Rik en Els komen nog regelmatig eens langs. Madelief komt dan altijd mee. Zij is een maand ouder dan ik: zij is van december '83, ik van januari '84. Daardoor zit zij een jaar hoger. In september gaat ze naar het vijfde jaar, ik naar het vierde. Zij vindt dat blijkbaar niet erg, ik wel. Een man moet ouder zijn dan z'n vrouw, anders denken ze dat de man een vervangmoeder zoekt. Ik weet het, het klinkt niet echt cool, maar op

dat vlak ben ik een conservatieve pee. We zijn erg goed bevriend, Madelief en ik. Ik ben van plan om 'het' haar te vragen voor een ander ermee weg is. Ze is het mooiste en het liefste meisje dat ik ken én ik ken er veel, in m'n dromen. Ik geef mezelf twee weken de tijd.
See U, suckers!

12 JULI '99

Ik moet dringend m'n sportplannen in uitvoering brengen. Shit, hoor me eens bezig. 'In uitvoering brengen', het lijkt wel een mededeling van de regering. De volgende plannen zullen in uitvoering worden gebracht: het slopen van mierenhopen zonder bouwvergunning, de uitwijzing van illegale dioxinekippen, het witwassen van alle Zwarte Pieten met een arm die lang genoeg is om te krabben waar het jeukt... Niet dat politiek mij echt interesseert, maar de laatste jaren kun je er toch niet naast kijken dat er iets grondig misloopt in ons landje. Arthur zegt dat wij de weirdo's van Europa zijn, en als het zo doorgaat de melaatsen. Geen enkele buitenlander zal nog iets te maken willen hebben met België. Ze zullen er een omheining rond zetten met een groot bord:

THE GREAT FREAKSHOW, STRENG VERBODEN VOOR KINDEREN (dat zeker!). Arthur wilde vroeger altijd circusartiest worden. Wel, z'n droom zal realiteit worden, zonder De droomfabriek.

Attila, die van geschiedenis, verklaart het met de historisch gegroeide plantrekkersmentaliteit van de Belgen. Wij hebben al zowat heel Europa over ons heen gehad: Romeinen, Spanjaarden, Oostenrijkers, Fransen, Nederlanders, Duitsers, en we moesten ons 'elk voor zich' uit de slag trekken. Daarom brandt ons collectieve staatsgevoel maar op een laag pitje. Dirk vocht daar ook tegen. Het weinige dat hij verdiende met Desperate Flamingo (symbolische naam, zei hij, de flamingo is in Zuid-Amerika het symbool van de lust, lust for life; wel, om te blijven geloven in een rockcarrière in Vlaanderen moest je behoorlijk wanhopig zijn) gaf hij aan. Mam vond haar flamingo een regelrechte ezel. De andere groepsleden die in het zwart verdienden, konden er niet mee lachen toen ze een kattebelletje van de belastingen in de bus kregen. Niet dat Dirk hen had verlinkt; controleurs zijn nu eenmaal bloedhonden. Ze hadden toen zowat op splitten gestaan. Dirk paste niet in deze wereld. 'Je hebt te veel Rode Ridder-strips gelezen,' verweet mam hem eens, je domme rechtvaardigheidsgevoel kost ons elk jaar enkele tienduizenden.' Hierin had ze wel gelijk. In het land van de zwarte raven moet je niet de witte raaf gaan spelen. Dan vráág je gewoon om neergeknald te worden.

Ik voel me niet lekker vandaag. Niet alleen omdat ik Dirk mis. Ik vrees dat ik zoals Dirk en Kurt Cobain lijd aan manisch-depressieve neigingen. Komt vooral voor bij kunstenaars, zei Dirk. Eigenlijk wil ik geen kunstenaar worden, wel schrijven en muziek maken, maar er niet gek en ongelukkig door worden. Als ik later ergens wekelijks enkele kolommen van een streekkrant kan vullen en één keer per maand met een coverband kan gaan optreden, ben ik al dik tevreden. Ik heb gezien wat 'Het Kunstenaarschap' bij iemand kan aanrichten. Dirk heeft een tijdje lithium genomen om de diepste dalen en de hoogste toppen wat af te vlakken. Maar hij voelde zich geen 'echte' meer. Hij gooide z'n pillen weg en... De dokter had hem nog gewaarschuwd niet plots te stoppen. Het schijnt dat een echt diepe depressie niet leefbaar is. Ik ben bang dat mij dat ook eens overkomt. Maar zelfmoord nooit, en zeker niet als ik vrouw en kinderen heb!

Ik moet dringend m'n sportplannen in uitvoering brengen. Of een goeie mop bedenken.

Kennen jullie die van dat konijn dat wilde gaan joggen? Het ging niet door, want het wortelde.

Lachen, Gawijn, lachen, tot je bekkie achter je oren zit!

13 JULI '99

Hallo, mijn dagboekfans. Mag ik jullie zo noemen? Alsof ooit iemand de zielenroerselen van deze puistige puber zal lezen. Ik ben nog maar enkele pagina's ver en ik heb al de pretentie van een professionele schrijver. Misschien vertrouw ik m'n diepste ik alleen maar aan het papier toe om indruk op Madelief te maken. Zij zal de enige zijn die dit dagboek der dagboeken - iedereen vindt zichzelf nu eenmaal het interessantste wezen sinds Adam en Eva, normaal schijnt het - onder ogen zal krijgen. En als ze dit leest: Madelief, ik hou van jou en ik wil jou als vrouw!

Ze zal het uitschateren en zeggen dat ik de idioot der idioten ben. Daarna zal ze stil worden, me in de ogen kijken en ik zal haar een kus op de wang geven.

En dan, ja, dan krijgen we allebei vleugels en vliegen de horizon tegemoet. Om nooit meer terug te komen... Ik begrijp echt niet hoe ik zoiets uit m'n pen krijg. Is het dat wat liefde met iemand doet? Je verstand compleet lamleggen? Is dat eigen aan m'n leeftijd? Ik ben wat 'ze' met een meewarig grijsje 'een puber' noemen. Denk ik niet. Wat ik van 'de volwassenen' op het amoureuze vlak heb gezien, is niet veel beter, integendeel. Mensen begaan ongelukken om iemand te krijgen. De bibliotheken en videotheken staan er vol van. Een slag van de hamer, totaal willoos, alleen die ene telt. Ze zijn gek en ze vinden het nog leuk ook. En dan, weer een slag van de hamer omdat ze beseffen dat die ene ware de ene ware toch niet is. Tot ze weer draaien rond iemand anders. Van een perpetuum mobile gesproken! Akke akke tuut tuut, weg zijn wij! Om nooit meer terug te komen. Holy murder, ik moet m'n romantische neigingen in de hand houden! Illusies zijn het, illusies, David Copperfield tovert je de liefde van je leven voor de ogen en als je ze wil

aanraken, dan hou je een prachtige luchtbel vast die meteen uiteenspat. Pas op je tellen, Gawijn, als je leven je lief is. Ja, dat is het, mijn leven is mijn lief! Ik en niemand anders! I'm in love with myself, my beautiful self. Sorry, Madelief. Het leven. Mijn leven. Mijn dagelijks leven. Eigenlijk gebeurt er buiten eten, zappen, muziek en rondhangen niet zoveel in m'n leven. Je kunt het natuurlijk steeds over de zelfmoord van je vader, over de depressie en het alcoholprobleem van je moeder of over die seksmaniak van een broer hebben, maar dan kunnen de mensen beter een krant kopen. Ik heb het liever over gedachten en vooral over gevoelens. Soms vraag ik me af of andere mensen ook gevoelens hebben. Aan hun gedrag te zien heb ik de indruk van niet. Ze doen toch zo hard hun best om niet te laten blijken wat er in hen omgaat. Als je iemand vraagt hoe het gaat, dan moet hij al kanker in terminale fase hebben voor hij - ik denk dat vrouwen opener en eerlijker zijn op dat vlak - wil toegeven dat zijn leven een hel is. Ik wil dat niet. En toch ben ik ook zo. Ik val nog liever dood dan te huilen als er iemand bij is. Het is mij het laatste jaar al twee keer overkomen en ik heb mezelf er telkens een maand intens om gehaaid. I don't wanna be a sissy, man! De eerste keer was kort na de kerstvakantie vorig jaar, toen de directeur mij uit de klas kwam halen om te melden dat mam was opgenomen in het ziekenhuis. Jésus, wiens moeder wordt nooit eens opgenomen in het ziekenhuis wegens down and out? Worden we helemaal soft, ja? Het komt waarschijnlijk door al die probleemjeugdboeken die we als verantwoorde literatuur in de maag gesplitst krijgen. (Stael!) Je kunt geen boek meer open slaan of er wordt gezopen, gespoten, verkracht of gezelfmoord bij de beesten af. Ik word er zo moedeloos van. Je zou nog gaan denken dat je eigen leven net zo'n rotzooi is.

14 JULI 1999

Hello, guys and dolls, here's your MC again and he's gonna tell you what a fantastic mess his life is! (Op gangstarapwijze te lezen met in het achterhoofd een killer van een beat, yo man!) Supergranny is geweest. Onuitgenodigd. Mams mam was al een partycrasher nog voor het woord was uitgevonden. What's the story?

Naar goede jaarlijkse gewoonte houden wij op 14 juli een tuinfeest. Niet om de Franse driekleur wat extra in de tricolore verf te zetten (beeldspraak, yes!), nee, het is dan de huwelijksverjaardag van Dirk en mam. Je vraagt je wellicht af: Jésus, is dat daar The Addams Family? Hun pa is dood en die gasten vieren nog ieder jaar de huwelijksverjaardag van hun ouders. Ik weet het, het klinkt macaber, maar dat is het niet. Mam trekt er zich telkens aan op. Ze tut zich op alsof ze verwacht dat haar droomprins zomaar uit de lucht zal komen vallen. Of misschien doet ze het voor Dirk. Ik begrijp mam niet helemaal. In elk geval duurt het feesteffect enkele weken en het is dat wat telt. Ik zal toch nooit alles begrijpen in het leven, so what, als het maar fun is. En die dag is het (fun)², soms (fun)⁴ of fun \sqrt{xy} ! Vrienden en familie komen dan langs en meestal heerst er een sfeer van de grote dagen. Ik zeg wel meestal. Als mams familie hun duivels thuis gelaten hebben en vooral Opperduivel oma. Als oma één talent heeft, dan is het dat ze twee stenen kan laten vechten. 'Divide et impera', verdeel en heers, het motto van de Keizerin. Wie haar niet echt kent, zou denken dat ze de oermoeder met het gouden hart is. Na enkele uren in haar gezelschap heeft zelfs iemand met een IQ dat niet groter is dan z'n schoenmaat wel door dat hij te maken heeft met de zevenkoppige draak uit het moeras. Dit jaar was ze niet meer uitgenodigd. Zoals gezegd was ze er toch, weliswaar redelijk rustig voor haar doen: ze heeft alleen de buurman uitgemaakt voor maniak toen hij eens tussen de sparren piepte. Vorig jaar was ze erin geslaagd de boel te laten ontaarden in een slapstick Far West-scène. Ze had haar zoon, mams broer Leo, zo opgehitst dat hij Dirks broer, oom Geert, te lijf ging. Leo is een onderdeurtje met een muil zo wijd als een hoogoven, maar die het zonder z'n Westmalles in z'n broek doet. Hij had er al zo'n stuk of acht naar binnen gegoten en achtte zich een Powerranger. Oma had hem in het oor gefluisterd dat Dirks kant mam de schuld gaf van Dirks dood en dat ze mam een zuipschuit vonden en dat haar kinderen haar nog eens zouden worden afgenomen. Stormde Leo daar op Geert af, zeg! Maar hij struikelde over z'n eigen voeten en kwakte met z'n gezicht plat op de kasseien. Resultaat: een gebroken neus en een troetelnaampje voor de rest van z'n dagen: 't Neuske. Toen Dirk nog leefde, waren er ook wel eens strubbelingen tussen de twee families, maar het is nooit echt uit de hand gelopen. Er werd wat afgeroddeld: dat heb je nu eenmaal met mensen; zoveel levenservaring heb ik ondertussen al opgedaan, helaas. Dirk kwam uit een middenstandsgezin, z'n pa was garagehouder. Grootva is een jaar na Dirk overleden. Z'n hart. Grootmoe heeft toen alles verkocht en woont nu in Normandië. Om het jaar verhuist ze. Nu huurt ze ergens een gerestaureerde duiventoren. Ze komt nooit meer in België. Wie haar wil zien, moet zelf de moeite doen, maar ze stimuleert niet echt iemand haar op te zoeken. Ze heeft tijd nodig, zegt ze. Ik heb haar in geen twee jaar meer gezien. Ze schrijft af en toe. Grootmoe is een dame met klasse. Ze heeft alle groten van de wereldliteratuur gelezen. Toen ze jong was, heeft ze nooit de kans gekregen om te studeren, maar in haar schaarse vrije tijd heeft ze zichzelf gevormd. Ze spreekt vloeiend Frans, Engels en Duits. Nu is ze bezig met Latijn en Grieks, wel met de hulp van een gepensioneerd classicus. Ik denk dat ze er iets mee heeft. In haar laatste brief was het 'Firmin dit en Firmin dat'. Ik gun het haar van harte en ik hoop dat ze erg gelukkig is. Ongelukkige mensen, ik haat ze, want ze lijken nog maar één levensdoel over te houden: iederéén ongelukkig maken. Ik wou dat mam

meer van haar schoonmoeder dan van haar eigen moeder had. Don't love granny, she's a negative creep. Een dag in haar nabijheid en je voelt je een worm die zij naar eigen goeddunken denkt te mogen vertrappelen. Ze vergiftigt mensen. Opa was anders. Ik heb hem nooit gekend. Hij is veertien dagen voor mijn geboorte gestorven. Kanker. Niet te verwonderen met zo'n wijf. Mam hield erg veel van haar vader. Ze heeft er erg onder geleden, een postnatale depressie die ze met veel moeite te boven is gekomen. Mam is kwetsbaar. Ben ik zoals zij of stel ik me dat alleen maar voor als een soort excuus? Dré Horror van bio zei eens dat de gen-genetica al zo ver gevorderd is dat je bepaalde 'onfortuinlijke' trekken, die anders generaties lang je familie teisteren, met een ingreep in de DNA-structuur kunt corrigeren. Ik ben te vroeg geboren.

Danny Versteegen, Koppain, 181 p., Davidsfonds/Infodok, Leuven, 2001 ISBN 97-8906565979-8

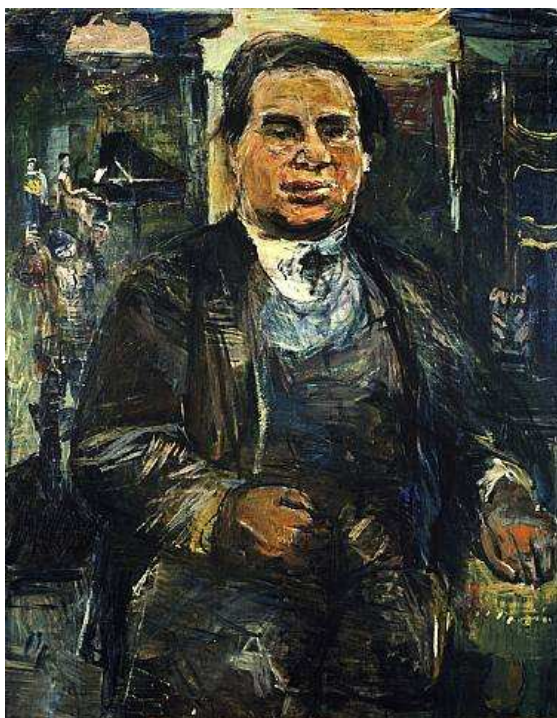
"Horen, zien en schrijven"

"Verloren illusies zijn gevonden waarheden."

Multatuli (1820 - 1887)

"Fragment op zich"

Een brief van Leo Kestenberg aan Menachem Pressler

Leo Kestenberg door Oskar Kokoschka (1927)

Leo Kestenberg, geboren in 1882 in Slowakije, was Duitser en jood. Als pianist en intellectueel, als socialist en muzikaal vernieuwer werd hij een mikpunt van de nationaal-socialisten, die hem eerst tot optreden en daarna tot de exil dwongen.

Hij bleef zijn hele leven overtuigd van het universele belang van zijn credo, de 'opvoeding tot menselijkheid door de muziek'. Van en aan Kestenberg zijn verschillende brieven bewaard. Hij correspondeerde o.a. met Thomas Mann, Albert Einstein, pianist Egon Petri en de actrice Tilla Durieux. Leo Kestenberg stierf in 1962 in Tel-Aviv.

De in 1923 in Maagdenburg geboren pianist Pressler was in 1955 medeoprichter van het legendarisch geworden Beaux Arts Trio, waarmee hij tot op de dag van vandaag concerteert. Als solist vierde hij eveneens triomfen over de hele wereld. Net als Janos Starker is Pressler al een halve eeuw als Distinguished Professor of Music verbonden aan de University of Indiana in Bloomington, waar hij meermaals gelauwerd is voor zijn uitzonderlijk inspirerende muziekonderwijs.

Mijn dierbare vriend Menachem,

In gelukkige, blijde, ja, plechtige stemming omhels ik je vandaag vol innige liefde. We vieren de dag der geboorte immers niet alleen vanwege het oppervlakkige toeval, ook niet alleen om de jaarlijkse vernieuwing van onze levenswil en onze levenskracht te begroeten, maar voornamelijk omdat we ons elk jaar en hoe ouder we worden, des te meer - rekenschap moeten geven van de verantwoordelijkheid waarmee we ons deze verstreken tijdspanne hebben gedragen. Dat onderscheidt ons ook van al die mensen die alleen in het alledaagse kunnen leven en aan wie de gedachte dat we verantwoordelijk zijn voor elk ogenblik van ons leven, volkomen vreemd is. Je laatste brief heeft me er opnieuw van overtuigd dat je met ijzeren energie en rusteloos vlees aan je vervolmaking werkt. Ook ik beijver me ervoor dit wonder van ons leven en beleven steeds opnieuw als een godsgeschenk te beschouwen en te vereren, en ik zal het nooit beu worden met mijn leerlingen nieuwe experimenten te doen en nog nimmer begane wegen te betreden. Nu studeer ik C.V. Alkans *Études, op. 39*, in, die ik jou en Hadassah ook dringend aanraad in te studeren. De leerlinge met wie ik deze poging onderneem, is technisch bijzonder begaafd, ze heeft zulke soepele polsen dat ze met heel natuurlijk gemak een bijzonder parelend spel ten gehore kan brengen. Als je buiten het trio bij gelegenheid ook werken voor viool en piano zou spelen, kan ik je Busoni's *Tweede Vioolsonate in e-klein* van harte aanbevelen. Het zou me ook zeer verheugen als Hadassah dit stuk in Bloomington zou spelen. Het laatste deel van de sonate bestaat uit variaties over Bachs koraal 'Wie wohl ist mir, oh Freund der Seelen', een zeer aangrijpend stuk muziek, geschreven in 1900 en naar mijn overtuiging nog steeds jong, waar en energiek. Grete heeft me de afgelopen dagen een boek over Beethoven voorgelezen dat jij ook zou moeten lezen: *Verklungenes Spiel. Erinnerungen des Herrn Nikolaus Zmeskall von Domanovetz*, door Carl Pidoll (Verlagsanstalt Innsbruck 1949). Voor ons, die hier in Israël vlak aan de rand van de wereldgeschiedenis zitten en wier land letterlijk dagelijks moet strijden voor zijn bestaan - voor ons zijn alle geestverwanten welkom die ons laten zien dat niet macht en geweld, maar recht en mensliefde uiteindelijk doorslaggevend zijn. In dit boek wordt ons op indringende wijze getoond hoe het genie Beethoven deze weg van waarheid en liefde, alle geweld ten spijt, tot het einde toe gegaan is en hoe hij tot in de laatste kwartetten in elk werk zijn God opnieuw gestalte heeft gegeven. Als je het *Tripelconcert* nu instudeert, laat je dan juist in dit door de grote wereld veronachtzaamde opus door deze kracht voortstuwen. Nu ik mijn Hadassah aan jouw zijde weet, sta je me meer dan ooit na, en ik kan niet verwoorden hoezeer dit gevoel van verbondenheid mij beheerst. En daarom wens ik je van ganser harte en met mijn hele ziel geluk, en ik verzoek je ook Sarah, Ami en Hadassah van mij te groeten en te kussen.

Je LK

Uit: 'Alleen een realist gelooft in wonderen. Brieven van en aan Leo Kestenberg' in *Nexus*, 2006 nr. 45.

www.leo-kestenberg.de/

www.lkms.de/kestenberg.htm

Peterse gedichten

Dichtbundel van **Bart Madou** geïllustreerd met olieverfschilderijen van **Carine Vankeirsbilck**.

72 blz.

Te koop bij Het Beleefde Genot.

Prijs :

Leden HBG: 9,90 €

Niet-leden: 12 €

Verzendingskosten buiten Zedelgem: 1,56 €

Door overschrijving op rek nr. 001-4851739-69

Met vermelding "Peterse gedichten"

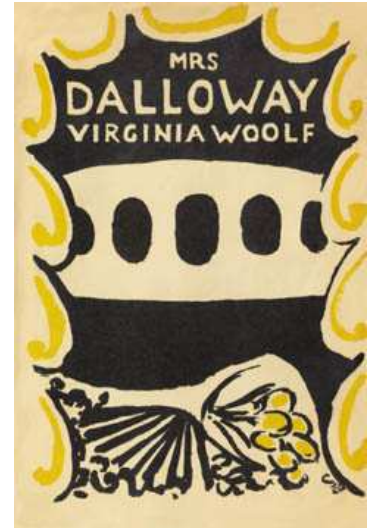
Een leven in woorden: portret van Virginia Woolf

"Nothing has happened until it has been described" –

Virginia Woolf

Enkele jaren geleden zag ik tot mijn verbazing **Mrs Dalloway** van Virginia Woolf opduiken tussen de stapels 'nieuw' bij de boekhandel. Ze lag niet altijd waar ze thuishoorde: een enkele keer zag ik haar, arme Virginia, tussen de *chicklit*, als een wo(o)lf in een schapenvacht.

De hernieuwde 'belangstelling' voor Woolfs postmoderne *tour de force* bleek het logische commerciële gevolg te zijn van de film **The Hours**, gebaseerd op de gelijknamige roman van Michael Cunningham. In dit schitterende boek jongleert Cunningham kunstig met de door elkaar lopende verhaallijnen van drie personages: de 'echte' Virginia Woolf (op het moment dat zij **Mrs Dalloway** aan het schrijven is), en twee fictieve vrouwen: Laura Brown (een ogenschijnlijk gelukkig getrouwde, maar diep getroubleerde huisvrouw anno jaren 50) en Clarissa Vaughan (een welgestelde New Yorkse uitgeefster met onverwerkt liefdesverdriet anno jaren 90). Voor wie graag literair speurneust, is het opsporen van de legio verwijzingen naar **Mrs Dalloway** een waar festijn. Maar het boek/de film laat zich eveneens genieten zonder al die voorkennis. *Centre stage* staat Virginia Woolf die (uiteraard zonder dat te beseffen) als een poppenkastspeler het lot van de andere (in de toekomst levende) personages bepaalt en stuurt: een verbluffend staaltje schrijfkunst, dat in minder bekwame handen als een kaartenhuisje in elkaar had kunnen klappen.

Maar was het quasi onverfilmbare boek al een topper, dan reveleerde de verfilming zich als een mokerslag. Want kijk, het onwaarschijnlijke werd ineens bewaarheid: de in wezen nog steeds elusieve Virginia Woolf - eindeloos op de dissectietafel gelegd in honderden elkaar tegensprekende studies, biografieën en scripties - lag daar plots in al haar complexiteit op een onthutsende manier 'voor het grijpen' op het witte doek. Een glansrol van Nicole Kidman, die fysiek niet eens op Woolf lijkt, maar zich met behulp van een valse neus en een schier onuitputtelijke bron aan talent, wist te transformeren tot één van de meest intrigerende moderne auteurs van de 20e eeuw.

Virginia Woolf.

Wie leest Virginia Woolf nog? Ongetwijfeld een heel leger universiteitsstudenten, al dan niet met tegenzin. Docenten en critici. En een kleine maar harde kern avonturiers: lezers voor wie het niet zo nodig 'hapklaar' moet zijn, of 'nagelbijtend spannend'. Woolf lezen is immers - vooral bij aanvang - hard werk. Hard werk dat loont, want vanaf het ogenblik dat je je op de een of andere manier hebt weten te onthechten van wat je van een 'doorsnee' leeservaring verwacht (onthechting die een eigenaardige combinatie is van een bewuste inspanning en een spontaan 'loslaten') kan Woolf je tientallen pagina's ononderbroken meeslepen in haar wervelende wereld. En vaak, ik geef het toe, staat de onderbreking van de daad van het lezen gelijk met een verbreking van de magie. De draad weer oppikken na een pauze vereist opnieuw die daad van onthechting, wat niet zo eenvoudig is wanneer je, voor hoe kort ook, uit het ritme en de cadans van het boek bent gestapt. Vandaar dat Woolf - deels terecht, deels onterecht - doorgaans als een 'moeilijke auteur' wordt bestempeld. Jammer, want het schrikt veel lezers onnodig af.

Maar terug naar het begin van deze tekst (en de essentie van deze artikelreeks): de mysterieuze, ongrijpbare, bijna efemere Virginia Woolf. Het meest bekende portret, dat van een 20-jarige Virginia en *profiel* (een studioportret door George Charles Beresford uit 1902, momenteel te bewonderen in *The National Portrait Gallery* in Londen), is volgens mij één van de mooiste schrijversportretten die er bestaan. De foto ademt een wat zweverige tijdloosheid uit: Woolf kon net zo goed de negentiende-eeuwse Emily Brontë zijn, of meer nog, een personage van Brontë: Catherine Heathcliff bijvoorbeeld. (Terzijde: in dat opzicht komt de stem van Virginia Woolf - waarvan op het internet een aantal *samples*

te beluisteren zijn¹ - bijna als een shock over: te confronterend, te *high-brow* en *upper-class*, met een accent dat tegenwoordig als weergaloos snobistisch wordt ervaren).

Wat weten we over Virginia Woolf? Vrij veel eigenlijk, en blijkbaar toch weinig. Aan materiaal geen gebrek nochtans. Er is een overvloed aan biografieën en memoires, waarvan een flink aantal werd geschreven door mensen die Woolf (goed) gekend hebben. De gepubliceerde dagboeken beslaan vijf delen, de verzamelde brieven zes. Ze had veel en invloedrijke vrienden-kunstenaars, in wier memoires, brieven en dagboeken ze dikwijls een centrale rol vervult. Kritische studies over Woolf en haar oeuvre blijven met de regelmaat van de klok verschijnen.

En toch ... Over vele (cruciale) aspecten in Woolfs leven zijn de diverse biografen en vorsers het niet helemaal eens. Heel wat onder hen hebben de neiging om in te zoomen op één aspect, en vanuit die tunnelvisie al het andere te verklaren. De Britse auteur Hermione Lee, die in 1996 een vuistdikke biografie publiceerde, vat het perfect samen in de eerste paragraaf van het eerste hoofdstuk: "*Mijn God, hoe begin je eigenlijk aan een Biografie?*" Die vraag van Virginia Woolf achtervolgt niet het minst haar eigen biografen. Hoe te beginnen? "*Virginia Woolf was een Miss Stephen*", "*Virginia Woolf was seksueel mishandeld: ze was een incestslachtoffer*", "*Was Virginia Woolf 'krankzinnig'?*", "*Was Virginia Woolf 'gek'?*" "*Virginia*

Woolf beweerde dat als het leven al een basis had, dat een herinnering moest zijn." Of: "*Nog een boek over Bloomsbury*"². Afhankelijk van het boek dat je in handen hebt, is de these anders: Woolf was seksueel misbruikt, en daar ligt de kiem van haar waanzin. Of nog: Woolf was misbruikt, en als gevolg daarvan frigide (variant op de deze these: en als gevolg daarvan lesbisch). Of nog: Woolf was krankzinnig met vlagen van helderheid. Of nog: Woolf was helder, met vlagen van krankzinnigheid. Of nog: Woolf was niet krankzinnig, maar manisch-depressief. Om er een mouw aan te breien: het moge duidelijk wezen dat ondanks de veelvuldigheid aan materiaal, Virginia Woolf haar biografen blijft ontglippen.

We hebben dan ook allerminst de pretentie om in een kort bestek als dit Virginia Woolf te langten leste te kunnen 'vangen', chloroformiseren en vast te prikken, als een vlinder op een kartonnen plaatje. Wat we wél beogen is een bescheiden overzicht van het leven van deze grote schrijfster; om evidente redenen is een behandeling van bovenstaande thesen daarbij onvermijdelijk. Waarom biografie? Tenminste om vier redenen. Ten eerste mag het leven van een auteur dan wel - *stricto sensu* - geen uitstaans hebben met het werk, dat er los van moet worden gezien en op zichzelf moet kunnen worden gelezen, toch kunnen we er niet omheen dat kennis van de biografie van heel wat auteurs ook een dieper inzicht in het werk kan verschaffen. Een tweede reden is minder bevlogen: niets menselijks is ons (of de meesten onder ons) vreemd, en dus zijn we als mens gewoonweg nieuwsgierig naar het doen en laten van onze iconen. Ten derde had Woolf simpelweg een boeiend leven, maakte zij de overgang van de laat-Victoriaanse naar de moderne tijd mee, en kende zij tal van mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het culturele, politieke of economische leven van die tijd (de befaamde *Bloomsbury Club* is hiervan een goed voorbeeld). Tenslotte hopen we dat deze bescheiden bijdrage voor een aantal mensen die Woolf als auteur nog niet kennen of door haar 'moeilijke' reputatie afgeschrikt worden, als aansporing kan fungeren om de sprong te wagen en in het werk te duiken.

Virginia Woolf. Maar eigenlijk bedoelen we Virginia Stephen.

Virginia Stephen (de naam Woolf verwierf ze door haar huwelijk met Leonard Woolf) werd geboren in 1882, in wat tegenwoordig een 'nieuw samengesteld gezin' heet. Voor haar beide ouders was het hun tweede huwelijk. Haar vader, Leslie Stephen, oprichter en hoofdredacteur van de befaamde **Dictionary of National Biography**, was eerder gehuwd met een dochter van de auteur William Thackeray, en bracht uit die verbintenis een zwakzinnige dochter mee, Laura. Virginia's moeder, Julia Jackson, had al drie kinderen: Stella, George en Gerald Duckworth. Julia was een vrouw die geroemd werd om haar aparte schoonheid: zij had ooit nog geposeerd voor de Prerafaëlitische schilder Edward Burne-Jones³ Leslie en Julia brachten op hun beurt vier kinderen voort: Vanessa (die later bekendheid zou verwerven

¹ Het BBC radiofragment "A Eulogy for Words", geregistreerd in 1937, kan op volgende hyperlink beluisterd worden: <http://www.bbc.co.uk/bbcfour/audiointerviews/profilepages/woolfv1.shtml>.

² Hermione Lee, "Virginia Woolf", Vintage, 1997, p. 3 (eigen vertaling)

³ De befaamde Victoriaanse fotografe Julia Cameron, de tante van Julia Jackson, maakte prachtige foto's van Julia; een schitterend voorbeeld daarvan is te bewonderen op: http://content.answers.com/main/content/wp/en/2/23/Cameron_julia_jackson.jpg.

met haar schilderkunst), Thoby (de lievelingsbroer van Virginia, die in 1906 aan tyfus zou sterven), Virginia en Adrian. Het was een druk, typisch Victoriaans *upper middle-class* gezin met huispersoneel, kindermisjes en een meute kinderen die met elkaar wedijverden om de aandacht van hun moeder en vader. Eenmaal per jaar lieten ze hun grote huis in het Londense Hyde Park Gate achter, om de zomermaanden te spenderen in St. Ives in Cornwall. Voor Virginia waren het de gelukkigste jaren van haar leven: ze keek er later met veel weemoed op terug en vereeuwigde de vuurtoren net buiten St. Ives - Godrevy Lighthouse - en haar ouders in een van haar meest bekende romans: **To the Lighthouse**.

Maar in 1895 kwam een einde aan dit alles: Julia, de *mater familias*, stierf. Het was slechts het begin van tien donkere jaren: de oudste dochter Stella (die na de dood van Julia de moederrol op zich had genomen) overleed totaal onverwacht in 1897 (waarschijnlijk aan de gevolgen van *peritonitis* of buikvliesontsteking). Leslie was sinds de dood van zijn vrouw radeloos en ontroostbaar: hij had er immers op gerekend zijn 15 jaar jongere eega vlot te overleven. Tot aan zijn dood in 1904 zouden zijn zelfbeklag en hulpeloosheid een zware belasting betekenen voor de overgebleven kinderen. In 1906 tenslotte, bezweek de door Virginia aanbeden Thoby, knap als een jonge Griekse God, in de fleur van zijn leven aan tyfus. Vier catastrofes, op nauwelijks meer dan tien jaar tijd. Niet verwonderlijk dus, dat Virginia naar de jaarlijkse zomervakanties in St. Ives terugkeek als naar een paradijselijke en zorgeloze tijd, net voor de zondvloed vier leden van het gezin zou verzwelgen, en de gestranden in een jaren durende rouw zou onderdompelen. Tijd die werd verstillend in een handjevol overgeleverde beelden. Zo bestaat er een prachtige foto waar we een piepjonge

Woolf half geamuseerd, half bedachtzaam, naar de camera zien kijken, achter de rug van haar lezende ouders: Leslie - schijnbaar helemaal in zijn boek verdiept - met aan zijn zijde Julia - trots, ernstig, met een onwrikbaar trekje om de mond (één en ander heeft natuurlijk te maken met de lange tijd dat men krampachtig stil moest blijven zitten voor het nemen van een foto).

Een paradijselijke tijd dus, zij het niet zonder spreekwoordelijke slang: het is in St. Ives dat Gerald Duckworth, de halfbroer van Virginia, haar op het dressoir tilt en haar onder haar rokje begint te betasten. Het is een incident dat ze pas in 1939 voor het eerst vermeldt, en waar ze met niets dan weerzin op terugkijkt. Wat Gerald betreft stopt het verhaal waarschijnlijk daar: er zijn geen verdere verwijzingen naar ongeoorloofd gedrag van hem. Het is Virginia's andere halfbroer, George Duckworth, die zich later aan incestueuze handelingen (of pogingen daartoe) zou schuldig gemaakt hebben, en die dan ook in de meeste biografieën en studies kop van jut is.

Na de dood van Julia, en tijdens de slepende ziekte van Leslie, was het George die vaak en onverwachts opdook in Virginia's slaapkamer en haar lastig viel met omhelzingen en liefkozingen die, zo beweerde hij, tot doel hadden haar wat troost te bieden, maar die waarschijnlijk slechts als dekmantel dienden om seksuele ervaring op te doen. De biograaf Mitchell Leaska beweert dat ook Vanessa aanvankelijk doelwit zou geweest zijn van deze 'troostsessies', maar "over een krachtige en natuurlijke terughoudendheid" beschikte, die haar in staat stelde er weerstand aan te bieden. "Maar Virginia," aldus Leaska, "die hunkerde naar de omhelzingen en liefkozingen van goedkeurende volwassenen, was verreweg de kwetsbaarste van de twee; en het werd elke dag moeilijker te bepalen waar de broederlijke liefkozingen een grens overschreden en veranderden in 'ongepaste

erotische schermutselingen." Virginia lichtte Vanessa in, die voldoende gealarmeerd was om er de huisarts, Dr. Savage, over aan te spreken. Toen de arts op zijn beurt George op het matje riep, beweerde deze laatste dat hij slechts had geprobeerd Virginia te troosten tijdens de ziekte van haar vader. En dit, volgens Leaska, "stelde de dokter blijkbaar tevreden."¹

Het is tot op vandaag niet geheel duidelijk wat er zich precies heeft afgespeeld tussen Virginia en George. Quentin Bell, het neefje van Woolf, heeft het in zijn tweedelige biografie over een 'incestueuze relatie', een bewering die hij later zou nuanceren. Nigel Nicholson, zoon van de aristocrate Vita Sackville-West (zij had gedurende korte tijd een affaire met Virginia, die de fantastische roman **Orlando** aan haar opdroeg) publiceerde kort voor zijn dood in 2000 een beknopte biografie over Woolf - die hij als kind gekend had - waarin hij de bijgestuurde versie van Quentin Bell volgt: "Hij [Bell] concludeerde dat, wat de aard van Georges lustgevoelens ook moge geweest zijn, hij nooit tot verkrachting is overgegaan. We mogen veronderstellen dat het om kwalijke erotische betastingen ging, maar niets meer. Het instinct van George was ongetwijfeld incestueus, maar in de praktijk was hij dat niet. Een conventioneel man als hij zou nooit het risico hebben gelopen een incestueus en onwettig kind te hebben verwekt. Virginia Woolf heeft achteraf gezien meer drama gemaakt van de affaire dan gerechtvaardigd wordt door de feiten."² In een poging deze bewering wat beter te staven ging Quentin Bell op bezoek bij Henry Duckworth, de zoon van George, die er evenzeer op gebrand was de naam van zijn vader te zuiveren. Henry diepte een aantal brieven op die Virginia, lang na het misbruik, aan George had geschreven en waarin zij hem aanspreekt als '*My dear old Bar*' en '*My dearest George*'. Het leek hem onwaarschijnlijk dat Virginia zich zo vriendelijk zou hebben uitgedrukt tegenover een man die haar misbruikt zou hebben.

Het valt op, en is storend, dat voor Bell en Nicholson er blijkbaar pas sprake kan zijn van incest als er een verkrachting aan te pas komt, en ze concluderen dat, gezien George verstandig genoeg was het niet zover te drijven, er dus ook geen sprake was van incest. Nog boudier is de bewering die er als uitsmijter aan vast hangt: Woolf overdreef een beetje. Nu is het zo dat Virginia Woolf, hoewel ze in memoires en vooral brieven af en toe verwijst naar wat ze de '*malefactions*'³ van George noemt, nooit expliciet beschrijft wat er nu juist is gebeurd. Met andere woorden: al het materiaal dat hier een licht op poogt te werpen, berust op gissingen en speculaties. Aan de ene kant van het spectrum heb je critici zoals Louise De Salvo, die ervan overtuigd zijn dat al het negatieve in Woolfs leven (tot en met haar zelfmoord), terug te brengen is tot het misbruik van Gerald en vooral George. Aan de andere kant zitten de Nicholsons, die niet ontkennen dat er heel waarschijnlijk onheuse praktijken hebben plaatsgevonden, maar dat deze net niet onheus genoeg waren om er achteraf zo'n stennis rond te maken. Persoonlijk vermoed ik dat de waarheid, zoals zo vaak, ergens in het midden ligt. Wat er zich ook precies heeft afgespeeld in de slaapkamer in Hyde Park Gate, het was een onexcuseerbare vorm van (machts)misbruik, die duidelijk een diepe indruk heeft nagelaten op Woolf. Dat ze er later, zoals sommige brieven illustreren, soms wat luchtig overheen ging, doet hier geen afbreuk aan. Ik denk echter niet dat, als dit misbruik niet had plaatsgevonden, Virginia Woolf gevrijwaard zou zijn gebleven van haar aanvallen van 'waanzin', van haar depressies, en uiteindelijk van haar eigen zelfmoord.

Muriel Reyserhove

Dit is het eerste deel in een reeks artikelen over het leven en werk van Virginia Woolf. Het volgende artikel verschijnt in het winternummer van de Toverberg.

¹ Mitchell Leaska, "De Magie van het Woord", p. 20 (artikel in "Het Cahier Virginia Woolf", Candide, 2004)

² Nigel Nicholson, "Virginia Woolf", Phoenix, 2001, p. 11 (eigen vertaling)

³ Een *malefactor* is een boosdoener, een misdadiger.

"Kritisch, in vredesnaam kritisch"¹

Geslingerd tussen Kunst en kitsch.

Over kitsch vond ik ergens deze treffende uitspraak: "Mooi is wat de meesten mooi vinden; goed is wat de publieke opinie goed vindt, belangrijk is wat iedereen wil weten". Alleen heb ik nog nooit een publiek ontmoet dat een opinie heeft. Een paar enkelingen, ja dat kan ik mij best voorstellen, en als die enkelingen dan meester-manipulators zijn (en meestal zijn het dan nog meesterlijk gemanipuleerde meester-manipulators), ja dan gaan de poppen aan het dansen, is elke vorm van kritische geest mijlenver weg en regeert het gewone, het ordinaire, het gemakkelijke de wereld. Waar was het ook bij Dostojevski dat één van zijn romanfiguren (De Idiot?) zich liet ontvallen: "De wereld wordt door schoonheid gered!"

Nu laten we wel wezen, kitsch is niet iets van deze tijd. Horen we Socrates niet zeggen tegen Gorgias dat "deze cultuur uitsluitend gericht is op het aangename en het beste negeert". Is dat geen prachtdefinitie van kitsch? 2500 jaar oud!

En waar ligt nu het verschil met kunst of moet ik schrijven Kunst?

Een allesbehalve eenvoudig antwoord.

Kunst heeft intrinsieke waarde, kitsch in elk geval niet – want bovenal gericht op effect en vooral commercie, heel platte nog wel. Maar is dat wel zo? Ik bedoel, heeft alle Kunst intrinsieke waarde? En hoe kan je dat weten?

Of is het onderscheid zo moeilijk te maken omdat de Westerse (ja de Westerse) maatschappij zo stilaan zelf een kitschmaatschappij geworden is? En dat kitsch overall is ingeworteld: in kunst, in politiek, in de media (die bestaan enkel maar uit kitsch dit veronderstel ik tenminste, want ik acht de verrekijk geen blik meer waardig, dus kan ik het eigenlijk niet weten).

Wat is er nog echt, authentiek? We zijn al blij als er een brok van de neus van een of ander pharaobeeldje is, want al te gaaf zou zeker verdacht lijken. Het kan nauwelijks 'echt' zijn. Een elitaire uitspraak wellicht, ik neem het grif aan.

Kitsch is de facto niet echt. Maar waarom dat verlangen van de massa, het publiek naar kitsch? En wees gerust, niet enkel van de massa, want daar durft u lezer zich beslist niet bij rekenen.

Het zou ons te ver leiden, maar ik was het bijzonder eens met iemand wiens ideologie ik eigenlijk verfoei, maar wiens ideeën ik vaak zeer kan smaken. Ik bedoel die aartsconservatieve cultuurfilosoof en reactionaire denker Roger Scruton.

In een goed onderbouwd essay² vertrekt hij van de stelling "Als zo'n beetje alles voor kunst kan doorgaan, verliest de kunst haar zin". Ho maar, dat wisten we toch al lang, gaat u zeggen. Inderdaad, maar wat zijn daar de consequenties van? Hij onderzoekt dat aan de hand van een vergelijking. Kunst (eigenlijk bedoelt hij de zgn. moderne of hedendaagse kunst – gemakshalve hoort Duchamp daar ook nog bij) is net een grap. De eerste keer kan je ermee lachen, gieren zelfs (vooral als het een goede grap is), de tweede keer grinnik je wat, de derde keer snuif je wat en de vierde maal wordt de grap al oervervelend. Zo ook de 'moderne kunst'. Het pissoir van Duchamp (daar is hij al) een geweldige grap bij de eerste presentatie, in de tweede helft van de vorige eeuw een al wat zoutloze grap en vandaag zonder meer stompzinnig (of lopen er nog bewonderaars rond die in aanbidding gaan liggen voor dit urinoir – die laatste opmerking is niet van Scruton maar van mij).

Een kwestie van smaak, gaan de relativisten onder ons aanbrengen. Ha ja, maar wat is dan smaak? Tracht dat eens uit te leggen. Even moeilijk als te verklaren wat genot is, maar als je het beleeft dan weet je, dan voel je dat doorgaans wel. Filosoferen over de feiten is doorgaans lastiger dan de feiten zelf, waarmee ik wil zeggen – en uit luiheid gebruik ik maar even de woorden van Scruton : "als de kunst tegenwoordig in een crisis verkeert, dan komt dat doordat de mensen haar niet langer zien als iets dat zich aan een kritisch oordeel onderwerpt of zich als uitdrukking van zedelijk leven laat beschouwen". Of: wat heeft een wereld die alleen belangstelling toont voor gesigeneerde pissoirs of Brillodozen (en dat is niet de massa meneer Scruton! Nou dat is wel de massa hoor) gemeen met het werk van Van Eyck, Ensor...? Het is ('zou' schrijft Scruton nog) inderdaad een verworden wereld, waarin menselijke aspiraties niet langer hun artistieke uitdrukking vinden, waarin we ons geen beelden meer scheppen van het transcendente, maar waarin we ons verdiepen in menselijk grofvuil in plaats van in de menselijke ziel. Het is ('zou' bij Scruton) een wereld waarin een compleet aspect van de menselijke geest – het schoonheidsaspect – afgeknepen en grotesk is geworden ('zou zijn geworden' bij Scruton). Geef mij dus maar Bach of Bartok, ik ben een conservatieveling – maar dat had u intussen al door.

(bma)

¹ Nederlandstalige titel van het bekende werk "Nothing if not Critical" van Robert Hughes

² Roger Scruton, Kunst in de eerste persoon enkelvoud, in: Nexus, 47 (2007)

“Beleefd”

Openingstoespraak bij “Peterse schilderijen & gedichten” (7 juli-2007)

Dag vrienden van de poëzie,

Er was eens, heel lang geleden, om precies te zijn 304 jaar en enkele weken geleden, dat er twaalf ruiters in het uiterste Noorden van Rusland, aan de Finse golf...

... maar laten wij liever luisteren naar het begin, de eerste paragraaf uit Natasja's Dans van Orlando Figes, een bijzonder boek, een must voor al wie zich wenst te verdiepen in de Russische cultuurgeschiedenis.

“Op een mistige voorjaarsochtend in het jaar 1703 reed een twaalfstal Russische ruiters over de bleke en kale moeraslanden van de monding van de rivier de Neva in de Finse Golf. Zij waren op zoek naar een geschikte plek voor de bouw van een fort tegen de Zweden, die dit desolate land toen nog in bezit hadden. Eén man reed vóór de anderen uit en bij het zien van de weidse en bochtige rivier die naar de zee stroomde kreeg hij, de tsaar van het grotendeels door land in- gesloten Rusland, een hoopvol en veelbelovend visioen. In de buurt van de kust aangekomen steeg Peter van zijn paard af. Met zijn bajonet sneed hij twee repen turf af, legde die in de vorm van een kruis op de zompige grond en zei: ‘Hier zal een stad verrijzen.’”

En zo geschiedde. Tsaar Peter - tsaar, overigens een verbastering van Caesar - kon natuurlijk geen slechtere plaats uitkiezen om wat dan ook te bouwen: een drassige delta vol kleine eilandjes - rond 1800 nog meer dan 150, bij de laatste eeuwwisseling nog 42 -, moeras, voortdurend gevaar voor overstromingen, lange winters met bevroren rivierarmen, in het voorjaar geteisterd door smeltende sneeuw, mist en noem maar op... Maar Peter had een ijzeren wil - waarvoor ik hem kan bewonderen - maar ook een ijzeren hart, waarvoor wij dus minder bewondering opbrengen, want er wordt wel eens gezegd dat Sint-Petersburg op mensenbotten gebouwd is. Inderdaad, Peter ronselde 20.000 manschappen, de meesten lijfeigenen om de stad te bouwen. Zo'n 10.000 overleefden de bouw. En toch deed Peter wat hij in zijn dromen wou: hij bouwde een stad, de hoofdstad van Rusland en noemde die naar zijn patroonheilige met een alles behalve Russisch klinkende naam: Sankt-Pieterburg.

En nu een sprong in de geschiedenis, 300 jaar later, 2003: Sint-Petersburg wordt dus 300 jaar. Dit werd ter plekke met de nodige pomp & circumstances gevierd en in de rest van de wereld kenden we een golf van publicaties over de stad.

Carine Vankeirsbilck, de kunstenaar die hier tentoonstelt, is van plan naar Sint-Petersburg te reizen. Door omstandigheden buiten haar wil, zoals dat heet, kan zij echter niet gaan. Niettemin komt zij in Sint-Petersburg terecht via een fotoboek waarvan de foto's haar inspireren tot een tiental schilderijen. Die schilderijen komen voor een groot deel tot stand in Kunstenatelier Elefteria en het is daar dat het fotoboek mijn aandacht trok, niet in de eerste plaats door de foto's maar wel door de namen van één van de auteurs. André Makine (Het Franse testament, Olga, ...). De fotograaf Ferrante Ferranti was mij onbekend, hoewel, toen ik op de binnenflap iets over de man las, bleek hij zowat de huisfotograaf van Dominique Fernandez te zijn. De auteur van ondermeer La gloire du paria, de eerste roman over AIDS en van verscheidene kunstboeken Een schrijver wiens smaak ik wel deel - ik bedoel wel zijn artistieke smaak, versta mij niet verkeerd. Maar goed, ik blader wat en ja al gauw was ik gebiologeerd door de kille schoonheid van de prenten. Foto's vol nostalgie, koud, weinig licht, winter, mist, vale ochtendzon, sneeuw, kil, wit, grijs, zwart, weinig mensen, een eenzame voorbijganger. En in die zin zijn de schilderijen van Carine in hun gedempte coloriet heel goed geslaagd: geen artificiële glans, maar matte, sneeuwgrijze tinten of donkergroene naar geel vervagende schijn. De schilderijen ademen als het ware een innige stilte en een nostalgische eenzaamheid. Ongenaakbare contouren van gebouwen en troebele watervlaktes. Sint-Petersburg zoals het is. En ja, van het één kwam het ander, de foto's inspireerden mij tot een 50-tal gedichten, samen goed voor een bundel, Peterse Gedichten, die vandaag dus wordt voorgesteld.

Het resultaat van dit alles, beste vrienden van de poëzie en van de schilderkunst, kunt u hier in deze zaal bewonderen. Alle schilderijen staan ook afgebeeld in de bundel en dit dankzij de unieke fotografeerkunst van onze Loppemse Ferranti, André Callier, waarvoor publiekelijk onze dank.

Maar de gedichten nu. Men zegt soms van mijn gedichten dat ze moeilijk zijn, dat ze hermetisch zijn, cryptisch, gesloten, erudiet enzovoort, enzovoort.

Dat is echter niet waar, of slechts gedeeltelijk.

Erasmus merkte het al op: *Difficilia quae pulchra*. Schoon is wat moeilijk te bereiken is.

En ik voel me ook gesteund door een uitlating van Michel Foucauld in *les Mots et les Choses*. Daar formuleert hij het probleem van de moderne schrijver aldus, ik citeer: *“Het geschreven woord en de dingen lijken niet meer op elkaar. En Don Quichot dwaalt op goed geluk maar wat tussen de dingen*

ronde". De moderniteit, beste vrienden van de poëzie, is een versplinterde tijd geworden. Maar dat wil niet zeggen dat je over een encyclopedische eruditie moet beschikken om mijn gedichten te appreciëren, ik zou zelfs zeggen integendeel.

En toch, ik moet aan Mozart denken zoals hij het zag toen hij vanuit Wenen in een brief aan zijn vader schreef dat hij juist drie pianoconcerti gecomponeerd had, en wel op een zodanige wijze dat ze konden gesmaakt worden door 'Kenner und Nicht-Kenner'. Door kenners en niet-kenners dus.

Je moet inderdaad helemaal geen Sint-Petersburgspecialist te zijn om die gedichten te smaken, al zal de kenner van de stad hier en daar wel de knipoogjes vatten.

Weetjes die bij de duiding van het gedicht weliswaar kunnen helpen maar die echt niet onontbeerlijk zijn om tot een goed begrip van de tekst te komen.

"Poëzie is een bepaalde manier van denken, en wel denken in beelden" schreef de Russische dichter Viktor Sjklovski en het is in deze zin dat ik mijn poëzie tracht te zien, "denken in beelden".

Laten wij beginnen met één van die gedichten waar enige achtergrondkennis over Sint-Petersburg interessant kan zijn, ik bedoel Waterstand, aansluitend bij de foto "Un mur de la 7ième ligne sur l'île Vassilevski", zoals te zien op het schilderij hier naast mij. Misschien het meest atypische schilderij van de tentoonstelling. Kleur, formaat en techniek zijn anders dan de rest. Hier geen penseel zoals bij de overige, maar het schildersmes. Je ziet het op het eerste gezicht: sic transit gloria mundi. Die 7de lijn heeft Sint-Petersburg een beetje met New York gemeen, maar voor het overige kunnen beide steden niet sterker van elkaar verschillen. New York de verticale stad bij uitstek tegenover Sint-Petersburg, de meest horizontale stad ter wereld. In beide steden vinden wij echter een dambordpatroon van genummerde straten. Hebben de New Yorkers hun 43th avenue, dan hebben de Sint-Petersburgers hun 1ste, 2de, 3de lijn, straten die loodrecht staan op de grote assen die ze in Petersburg 'Prospekt' noemen, etymologisch verwant aan perspectief. Het zijn zeer brede - tussen 25 en 60 m breed - , zeer lange - De Nevski Prospekt is 4,5 km lang - maar vooral zeer rechte straten.

Zoals ik al zei werd en wordt Sint-Petersburg regelmatig geteisterd door overstromingen. Een Finse visser die Peter de Grote op dit overstromingsgevaar wees en hem een boom toonde waarop met inkervingen de stand van het water bij verschillende overstromingen aangegeven was, kreeg als antwoord van Peter "Hak die boom om".

Op de muren van diverse gebouwen heeft men inderdaad de hoogte van het waterpeil in een bepaald overstromingsjaar gemerkt, zoals hier op deze muur. Zo stond tijdens de grootste overstroming uit de geschiedenis van Sint-Petersburg, in 1824, het eiland Vassilevski volledig blank en op dat eiland bevond zich ook Smolenska, het grootste kerkhof van Sint-Petersburg. Men zei dat de kisten uit het moeras omhoog kwamen en voorbijdreven. Poesjkin heeft het beschreven in zijn "Bronzen ruiter".

Verder stond er op dit kerkhof een hutje waar ooit een vrome, maar wat krankzinnige vrouw woonde. Xenia was haar naam, een zalige idoot. Iemand die wij hier een dorpsgek zouden noemen. Ze verrichtte blijkbaar wonderen want in 1998 werd ze tijdens één van die beruchte massacanoniëaties door Paus Woytila heilig verklaard. Wel als je dat weet, zou dit gedicht inderdaad een meerwaarde kunnen verkrijgen.

Waterstand

*Stond zeven meter hoog die nacht
in klessen dreven de graven voorbij
beten zich vast aan het geel van de gevels
Het stofferig water, de gal van de Neva
bekraste de muren met vulkanische kreten,
sijpelde de zomer erna nog vol overgave
drupte haast speels op de neus van de dorpsgek
werd heilig verklaard en kreeg een kapel
een vrouw moet je weten, Xenia
overstroomde zichzelf als de zee
tot de zevende hemel.
Ora pro nobis.*

De meeste gedichten bespelen de zogenaamde universele thema's.

Het volgende gedicht bijvoorbeeld, de Neva bevroren, nr. 1 - er zijn er namelijk twee met deze titel - gaat waarover het schilderij gaat. De Neva, breed en met een zekere sacraliteit omringd, kil, opgesloten in zichzelf door het ijs, doet je nadenken over de weidsheid, het oneindige, het verre en dus ook de onbereikbaarheid en de onbestemde angst die daarmee gepaard gaat. En leegte..... Zou dat het resultaat zijn van de vloek die tsarin Avodatja, de eerste gemalin van Peter, over de kersverse stad uitsprak, toen haar gemaal haar voor de rest van haar leven in een klooster stopte? "Leegte zal zijn over die plaats".

De Neva bevroren (I)

Angstaanjagend leeg, gezegend zij het water,
gezegend zij haar schoonheid, angstaanjagend.
Onderhuids verstijft het licht,
wolken zijn als ijs,
aan beide zijden pleegt de zon
haar zelfmoord, het dagelijkse ritueel.
Van duister naar duister
sluit ik mijn ogen
denk aan haar
want eenzaam is de verte.

Na de ruimte volgt er nu een gedicht waar de klemtoon op de tijd ligt. Niet het oneindige, maar het nietige. Wat is de mens? Stofje van het stof, lezen we bij Nietzsche. Sub specie aeternitatis, in het perspectief van de eeuwigheid, lijkt alles zo nietig, zo waardeloos, zo klein, zo relatiever dan relatief. Een mensenleven, le temps d'un soupir.. Of om het met Hans Boland te zeggen: "*Voor een Petersburger is weemoed zijn zuurstof en eigen nietigheid zijn stikstof*". Of zoals in het Deutsches Requiem van Johannes Brahms «*Ach wie gar nichts sind alle Menschen, die doch so sicher leben*», hoe onbeduidend zijn die mensen die zo zeker leven.

Strelka in de verte

Passeren, dat wil zeggen onderweg,
van eind mei tot begin september,
de dagen ruw als ijs
je neemt ze vast,
ze smelten op je tongpunt,
vallen hoeks in het verleden.
Kijk, zeg je dan,
kijk daar de dag waarop de stroom bevroor
en daar die van het afscheid
gekarteld lijkt hij wel
of links beneden
de dag die nooit begon,
wat lijkt hij klein
en onbeduidend.

Nu weer een gedicht waarbij u wat Peterburgse achtergrond kunt gebruiken.

De twaalf colleges. Colleges zijn zowat hetzelfde als ministeries bij ons. De bewoners van Petersburg hebben het nog altijd over de Peterse colleges.

Tsaar Peter, de stichter van de stad, was echter een fantast en ook een levende paradox.

Als eerste tsaar in de geschiedenis van Rusland verliet hij op jonge leeftijd zijn land om in Zaandam, in Nederland bij de VOC gedurende bijna twee jaar de stiel van scheepsbouwer te leren. U bent misschien bekend met de operette van Albert Lortzing, Tsar en Zimmermann, Tsaar en timmerman, wel die gaat over dit exploit van Peter. Maar in Nederland echter kocht Peter de Grote zowat alles wat vast en loshing, zo onder meer van ene Friedrich Ruysch, een Nederlands anatoom, een heel rareiteitenkabinet met de meest vreemde zaken. Peter liet een anatomisch theater bouwen met meer dan duizend preparaten van zogenaamde "teratologische specimen" op formol, simpel gezegd gedrochten: misvormde foetussen van mens en dier. Er hing ook een opgezette anaconda van wel 7 meter boven de deuren, ook twee honden van Peter kregen een plaats en zijn paard. En er was nog het skelet te zien van zijn lijfknecht die 2,26 m groot was, een Vlaming die naar de naam Bourgeois luisterde.

Degenen onder u die tijdens Europalia Rusland de grote tentoonstelling "Van tsaar tot keizer" in de Bozar bezocht hebben zullen zich misschien de afzonderlijke vleugel met enkele van Peters curiosa herinneren, recht tegenover de zaal gewijd aan de minnaars van Catharina II de Grote, op zich ook allemaal curiosa. In die vleugel stonden namelijk een aantal authentieke bokalen van Peter opgesteld met al die vreemde preparaten

Hierop maakt dit gedicht allusie.

Na de dood van Peter werd het rareiteitenkabinet voor het publiek opengesteld, maar de mensen reageerden niet bijster enthousiast want ze moesten met suikerbrood en koffie gelokt worden.

Er staat één wat moeilijk woord in het nu volgende gedicht: pugilist. Een pugilist was een Romeins bokser, je weet wel die atleten die soms met de blote vuist maar meestal met riempjes, al dan niet met metalen punten bezet, op leven en dood vochten, letterlijk dan. Ik vergelijk Peter hier met zo'n vechter, maar ook met een albatros, deze trotse vogel met zijn enorme vleugelslag die over de zuidelijke zeeën heerst.

De twaalf colleges

Rood schilfert wit schilfert regenbogen,
hommage aan de kuitenflicker Peter
beeldig als de kunstenaar, de albatros
het koken is een kunst, sprak nog de pugilist.
Hij liet ze prepareren, van muis tot sidderaal,
versierde zijn theater anatomisch in de alcohol.
En dat ze maar regeren nu (bonkend op de tafel),
waarmee hij zijn principe kracht bijzette.
En zie, daar hokten ze bijeen, ontdekten het portiek,
verlieten snel het pand, zonder teken of betekenis,
riepen de meisjes die zich lieten roepen.
Houden maar, anatomisch, meer is al genoeg.

Nu een kort gedicht bij een schilderij van het ondergesneeuwde Alexander-Nevski parkje, achter de kloostermuur, gelegen op een eilandje waar een sfeer van besloten verval heerst. Dit schijnt de uitverkoren plaats te zijn waar drugsverslaafden elkaar vinden om zich te drogeren. Onder die smetteloze sneeuw bevindt zich dus een vreselijke tragiek. Zoals je merkt speel ik met het woordkoppel heroine en heroïek. Hier hoeft je je kop niet in het zand te stoppen, maar in de sneeuw. Ik eindig het gedicht met een parafrase van de beroemde mantra van Berkeley: 'Zijn is waargenomen worden' die ook door de empirist Hume dankbaar gebruikt werd en in de vorige eeuw nog graag door Wittgenstein geciteerd. Eigenlijk is het hier een omkering van dit principe.

Onbetreden

Achter de kloostermuren glanzen de heroïnespuiten
in telbare trosjes, morbide façades, onafgespoeld
rusten ze elke dag onder nieuwe centimeters sneeuw
vervallen getuigen van heroïek en daadkracht,
mild is het witte, het tapijt van elke nieuwe nacht.
Zijn, soms is het niet waargenomen worden.

Waarom je ook aandacht moet besteden als je in de bundel bladert, zijn de titels die verwijzen naar Peterburgse werkelijkheden of toestanden en die als zodanig wel een hint geven, maar opnieuw is het niet echt nodig dat u op de hoogte bent van de achtergrond om het gedicht te kunnen appreciëren.

Neem nu het gedicht met de titel "Bronzen Peter". Het is duidelijk dat dit een knipoogje is naar wellicht het beroemdste ruitersstandbeeld ter wereld "De bronzen ruiter", maar ook naar het beroemdste Russische gedicht "De bronzen ruiter" van Alexandr Poesjkin. Zowat alle Russen kennen dit uit het hoofd, nog altijd.

Of "Epos zonder held". Dit is de titel van de belangrijkste dichtbundel van Anna Achmatova, de grootste Russische dichteres wier hoekige verzen mannelijker klinken dan die van al haar mannelijke collega's samen. U zou dus kunnen vermoeden dat "Epos zonder held" over Achmatova gaat... wel dat is ook zo. Ook het gedicht "En in de beklemming zo ijzig" gaat over haar. Deze titel is dan weer een regel uit een gedicht van Achmatova, waarmee zij in één kernachtige zin haar Petersburg beschrijft.

"Mijn Poesjkin" is als titel dan weer niet echt Petersburgs, maar inhoudelijk wel: het is mijn visie op deze grote dichter, wel eens de uitvinder van de Russische taal genoemd. 'Mijn Poesjkin' refereert niet naar het gelijknamige essay van de steenrijke Petersburgse Vladimir Nabokov, want een essay met deze naam was al eerder geschreven door Marina Tsvetaeva, die andere grote Russische dichteres, een Moskoviete en heel haar leven straatarm en in zowat alles het volstrekte tegendeel van haar tijdgenote Achmatova. Nochtans Tsvetaeva had een zeer grote bewondering voor het werk van Achmatova, terecht zouden wij zo zeggen, wat niet van Achmatova ten overstaan van het werk van Tsvetaeva gezegd kan worden. En eerlijk gezegd, ook een beetje terecht. Ik heb een immense bewondering voor de mens Marina Tsvetaeva, ik ben er zelfs van overtuigd dat zij in de top drie van de door mij meest bewonderde vrouwen zou staan, en ik ben bijna zeker op nummer één. Maar haar poëzie is nogal bombastisch of beter gezwollen. Neem nu de regels vanuit haar armoedig verblijf in Parijs:

*"Wat zijn mij wolken nog en wegen
en zon die boven steppe gloort.
Ik heb mijn ketens lief gekregen
en zegen mijn verbanningsoord."*

Tsvetaeva is beslist een zeer interessante figuur voor een toekomstig literair salon van Het Beleefde Genot.

Een ander gedicht, een wat grappig en ironisch gedicht – er staan inderdaad ook grappige gedichten in de bundel, ook een erotisch -, maar dit hier is op de rand van het sarcasme en heet 'Walt Disney'ski', genoemd naar het enig echt Russische en dus niet Peterburgse gebouw in Sint Petersburg. De kathedraal van Christi Verrijzenis. Gebouwd als een mini-kremlin met zijn veelkleurige ajuintorentjes past hij beter in Disneyland dan in het strenge Petersburg met zijn classicistische gevels en zijn brede "prospekts". Let wel, het zijn de Peterburgers zelf die deze kathedraal Walt Disney'ski noemen.

Weer tijd voor een universeel gedicht, ook al is het geïnspireerd op een foto van een typisch binnenkoertje in Sint-Petersburg waarop de contouren van een man te zien zijn. "De onbekende man" heet het. Ergens in één van de erkertjes van het Vasilevski-eiland werd hij gefotografeerd en door Carine geschilderd. In feite probeer ik mij voor te stellen wie hij wel kan zijn. Heeft hij een vrouw? Een geliefde. En kent die vrouw hem wel?

Of hoe een toevallige passant tot metafysische overpeinzingen aanleiding kan geven.

De onbekende man

Stappend het licht tegemoet
dat valt een kwartslag naar rechts,
bedacht als de stad één hand
in zijn vestzak de linker
op de kop van zijn pijp
zijn andere hand.

Hij wandelt de dag tegemoet
de muren vol schurft,
ze deren hem niet
het licht uit de bomen
als fruit voorverwarmd
het valt in zijn spoor.

Wie was en wie is hij,
wiens schim zal hij ooit zijn?
Kent ze hem, weet ze,
voelt ze hem aan,
is zijn vijfhoekig gepeins
voor haar te vertalen?

Een voorlaatste gedicht draagt de bij het schilderij passende titel "Afscheid". In feite een wat cynisch gedicht. Waartoe dienen de moeders van Rusland vraag ik mij af? Zoals in de tijd van het antieke Griekenland om – vergeef mij het anachronisme – kanonnenvlees te baren?

Rusland heeft in zijn geschiedenis inderdaad bijna voortdurend oorlogen gevoerd en die feitelijk allemaal verloren. Ook momenteel voert Rusland een oorlog, wellicht een van de smerigste ooit, de oorlog in Tsjetsjenië en weer ziet het er naar uit dat Rusland het onderspit zal delven. Ik gebruik in dit gedicht het beeld van de rivier. Als alle tranen op aarde ooit geweend of alle bloed ooit vergoten zou samengebracht worden, dan zouden er beslist rivieren en stromen van tranen of bloed ontstaan zijn. Met de regel *'een groter kwaad vloeit uit de mens'* geef ik een knipoogje naar de meest pessimistische tekst die ik ken, ik bedoel Thyestes van Seneca.

Antropomorfie, een neologisme eigenlijk, betekent hier: het een menselijke vorm geven.

Afscheid

Leg je oor tegen het hart van de wereld,
nog eenmaal, ook al geloven wij
niet in dezelfde God,
je hoort rivieren van het lijden klotsen,
de stille kaden zullen mijn getuigen zijn.
Antropomorfie,
een groter kwaad vloeit uit de mens,
kijk naar de avondzon, een vat vol ironie
de wijn donker op het land vergoten
de laatste daad van onze moeders.
Waar zijn ze nu? Mee met de stroom?

Het laatste gedicht kan ik in drie woorden samenvatten: alles is voorbij. In tegenstelling tot de uitroep van Nietzsche "War das das Leben? Wohlan, noch einmal! - Was dit het leven? Vooruit, nog een keer!"

spreekt er hier een verlangen uit naar de ultieme rust, die tenslotte de dood is. Het is goed geweest. Eindelijk rust dus.

In het gedicht roep ik het verleden op van een ik-persoon, een vrouw. De galerij is zo gefotografeerd dat het wijkende perspectief precies een diafragma voorstelt. Door het diafragma van haar herinneringen overschouwt de vrouw nog eenmaal haar jeugd, maar dat alles is nu voorgoed voorbij.

En zo kom ik aan het einde van mijn toespraak. Alvorens mijn verhaal af te ronden, wil ik op een zeer kritische noot ten aanzien van de poëzie eindigen. Die komt niet van mij, maar van één der allergrootsten op de Parnassus, Johann Wolfgang Goethe.

Ooit sprak hij de volgende wijze woorden tot zijn kompaan Eckermann :

«Men wil waarheid, men wil werkelijkheid en bederft daarmee de poëzie».

Diafragma

Aandoenlijk opent zij haar winterogen,
alles leek voorgoed voorbij te zijn,
haar leven, haar smachten,
het geruisloze van haar dromen. Alles.

Heb ik wel ooit in deze galerij gewandeld?
Misschien, het moet toch lang geleden zijn,
de tegels zijn nog net als vroeger,
hen treft geen schuld uit het verleden.

Merkwaardig, dat de zwaluw is verdwenen,
het lege nest, ontrafeld hangt het in de hoeken
iets als een echo rolt nog langs de balustrade
zijn oorsprong ligt al vele jaren achter mij.

De stad is uitgestorven voor de fiere doden
bij hen voel ik mij zalig thuis gekomen
zij vragen stilte uit hun kille monden
zij zwijgen op de zonnewitte zuilen .

Ruiten kijken mij soms aan, droevig, uitgeblust
en slaan hun matte ogen neer. Voorgoed gedaan.
Da capo in het struikgewas, het hoeft niet meer,
nu alle vogels zwijgen en ook de bloemen slapen

bma, 7-7-7

Tentoonstelling “Peterse schilderijen & gedichten” (juli-2007)

De volledige tentoonstelling is nog te bewonderen op www.hetbeleefdegenot/fotogalerij.htm

Vierde literair salon "Ik is (niet) een ander" (2-9-2007)

Vertrekkend vanuit het essay van Geerten Maria Meijnsing, 'Zelfportret' uit Stukwerk schetste Bart Madou het proces dat tot een literair zelfportret aanleiding zou moeten geven. Zou moeten, want het uiteindelijk resultaat is – in tegenstelling tot de schilderkunst – eerder pover.

Via een drietal vragen die Meijnsing zich stelt bij het bijeenschrijven van een zelfportret en de antwoorden die hij aanreikt, komt hij tot het besluit: een literair zelfportret is een contradictio in terminis.

De schilders hebben een voordeel, want het zelfportret als kunstvorm is een apart genre. Dat werd geïllustreerd met een dertigtal zelfportretten van bekende en minder bekende kunstenaars.

Om toch enigszins het literaire zelfportret te illustreren werd de lezing geflankeerd door twee poëtische zelfportretten: het indringende "Wie ben ik" van Dietrich Bonhoeffer en een 'muzikaal' zelfportret van de spreker zelf, die zichzelf in een gedicht vergelijkt met vier strijkkwartetten.

De aanwezigen konden nadien wat informeel nabespreken met een glaasje Normandische cider.

"Horen, zien en schrijven"

"Cultuur is niet iets om te consumeren, maar om je eigen te maken"

Claude Lévi-Strauss (1908)

Buren bij Kunstenaars

Deelnemers uit Zedelgem:

- **Fons Breekelmans**,
Rijselsestraat 17, Loppem
- **Anneme De Vadder**;
Pierlapont 104, Loppem
- **Marjolijn Janssens**,
Groenestraat 63, Zedelgem
- **Bart Madou**,
Doornlaan 8, 8210 Zedelgem
- **Micheline Steelandt**,
Maantjeveld 12, Zedelgem
- **Rika Van Dycke**,
Kezelbergstraat 1, Zedelgem
- **Kurt Van Steelant**,
Groenestraat 45, Zedelgem
- **Noël Verhelst**,
Maantjeveld 12, Zedelgem
- **Wulfisme**,
Heidelbebergstraat 27, Loppem

**Buren bij
kunstenaars**
19, 20 en 21 oktober 2007

→ Info : Provinciaal Informatiecentrum Tolhuis 0800 20 021
www.west-vlaanderen.be/burenbijkunstenaars

Rika Van Dycke en Bart Madou zijn actief lid van Het Beleefde Genot.

www.west-vlaanderen.be/burenbijkunstenaars

HERFST

Nat asfalt
treurt en
zoemt
van afkeer.

Wrede wind
storm
mensen bits
gehaast.

Maar kijk toch !
Bomen met
bronzen bladeren.

Versierde stad
grijze dagen
goud doorweven.

Ghislaine Raets

uit "Seizoenen in de stad" (verschijnt in 2007)

“Te beleven”

Hoe kunst de wereld maakt – Drie documentaires met nabespreking

Het Beleefde Genot organiseert drie filmavonden over de impact van de kunst op ons leven.

9 oktober: Menselijker dan de mens
23 oktober: De kracht van beelden
6 november: Visueel vertellen

Elke vertoning duurt ongeveer één uur. Voor hen die het willen is er nadien nog een nabespreking voorzien.

De deelnemers ontvangen per avond een uitgebreide documentatieset.

De eerste documentaire draagt als titel: menselijker dan de mens. Hoezeer kunst van de werkelijkheid afwijkt, is gemakkelijk vast te stellen wanneer we ons afvragen hoeveel uitbeeldingen van het lichaam in musea voor moderne kunst en in de openbare ruimte nu eigenlijk realistisch zijn. Heel weinig is het antwoord — misschien wel helemaal geen. Voorstellingen genoeg die zo te zien gebaseerd zijn op de menselijke gestalte, maar bij nadere beschouwing lijken het wel afbeeldingen van een andere soort. Hoe komt dat? Waarom geven we kennelijk de voorkeur aan onrealistische uitbeeldingen van het lichaam? U verneemt het op dinsdag 9 oktober in deel 1 uit de reeks 'Hoe kunst de wereld maakt'.

Alle vertoningen hebben plaats op drie dinsdagen, telkens om 20 u.

Deze avonden gaan door in De Varens, Rusthuisstraat 11, 8210 Zedelgem.

Inkom: voor de reeks 15 € (leden 12 €) – per avond 6 € (leden: 5 €)

Vijfde literair salon : “Winterreise” (Müller / Schubert)

Winterreise

(Wilhelm Müller / Franz Schubert)

Ian Bostridge (tenor) en Julius Drake (piano)
in een film (1997) van David Alden

Ich werde euch einen Zyklus schauerlicher Lieder vorsingen. Sie haben mich mehr angegriffen, als dies bei anderen der Fall war.

Franz Schubert

Zondag 2 december 2007 om 11 uur
Gemeentehuis Loppem
Dorp 1, 8210 Loppem

Inkom: 3 € (leden 2 €) – tekst & aperitief inbegrepen

Andere activiteiten

Cultuur Zedelgem

Avondvoorstelling met LALALOVER

Groene Meersen, vrijdag 26 oktober - 20u.

Grensverleggende 'feelgoodpop' van Tom Kestens (ex-Das Pop) en band. Lalalover wil niet hip, maar tijdloos zijn. Vakmanschap komt daarbij op de eerste plaats naast de directe confrontatie met het publiek. Daarom: een tournee langs theaterzalen. Na de clubs en de festivals van 2006 gaat Tom Kestens met zijn talentvolle band op zoek naar nog meer chemie en puurheid met de songs van zijn debuutalbum 'Heliotropic' als rode draad. Een soulvolle avond, met sexy grooves, kwetsbare ballads en een hoogst persoonlijke mix van klassiek, jazz, soul, hiphop en pop. En vooral veel love. Wat wil een mens nog meer?

Inkom: 8 EUR.

Org. en info: Dienst cultuur Tel. 050/28.86.00 – cultuur@zedelgem.be

Avondvoorstelling RAAMTHEATER - 'Una Giornata Particolare'

Groene Meersen, donderdag 20 december - 20u.

8 mei 1938. Terwijl de geschiedenis de mensen van Rome een memorabele dag voorhoudt, beleven twee vergeten mensen hun bijzondere dag. Antonietta, zorgzame moeder van zes kinderen, voorbeeldige echtgenote van een enthousiaste fascist, hoedster van het huishouden en Gabriele, een ontslagen radiostem. In de vroege ochtend vertrekt iedereen naar de grote defilé, dé ontmoeting tussen Mussolini en Hitler. Enkel zij twee blijven alleen achter in de grote woonkazerne, tot Rosmunda hen toevallig samenbrengt. Door de luidsprekers galmen de grote woorden. Heroïsche toespraken verenigen duizenden voor een dag. In de stilte van de woonblokken spreken twee mensen mekaar voor het eerst. Ze lachen samen, drinken koffie en vinden mekaar voor altijd. Wanneer de avond valt en de ontsnapte vogel terug in haar kooi zit, eindigt de memorabele dag en blijft de bijzondere dag.

Una Giornata Particolare is een warm, intelligent verhaal, lichtvoetig en sterk, gedenkwaardig bijzonder in zijn eenvoud, zeldzaam schoon in zijn diepmenselijkheid.

Regie & bewerking: Gitt Bolsens - Met Katelijne Verbeke, Koen De Bouw en Patricia Goemaere
Muziek (live): Sam Vloemans

Inkom: 11 EUR.

Org. en info: Dienst cultuur Tel. 050/28.86.00 – cultuur@zedelgem.be

Bibliotheek Zedelgem

Filmvoorstelling 'Kruistocht in Spijkerbroek'

Groene Meersen, zaterdag 13 oktober – 14 u.

De vijftienjarige Dolf gebruikt een prototype van een tijdmachine en belandt tegen zijn wil in de Middeleeuwen. Hij wordt neergeslagen door overvallers, maar wordt gered door de mooie en stoere Jenne. Zij maakt deel uit van een kinder kruistocht: achtduizend kinderen op weg naar Jeruzalem om de stad te bevrijden van de Arabieren.

Verfilming van het boek van Thea Beckman.

Voor kinderen vanaf 10 jaar, ook ouders zijn welkom

Inkom: Gratis toegang. Vooraf inschrijven verplicht

Org. en info: Bibliotheek i.s.m. JOC Sirkônflex en de jeugddienst Tel. 050/20.80.08 – zedelgem@bibliotheek.be

Literair-muzikale avond DEREK

Bibliotheek Zedelgem, zaterdag 19 oktober – 20 u.

Derek is een singer-songwriter die vroeger in de rockband Derek & the Dirt zat en die samen met Yves Meersschaert het duo Derek & Vis vormde.

Sinds 2002 werkt hij onder de naam 'Derek' zowel solo als met verschillende groepsbezettingen aan nieuwe cd's en treedt daarbij ook op in vele verschillende formules.
Het programma bestaat grotendeels uit eigen werk, maar ook teksten en gedichten van Bob Dylan, Charles Bukowski en Bertolt Brecht komen aan bod.

Inkom: VVK 3 EUR, ADD 4 EUR drankje inbegrepen

Org. en info: Bibliotheek Tel. 050/20.80.08 – zedelgem@bibliotheek.be

KWB Sint-Laurentius Zedelgem

Filmvoorstelling AN INCONVENIENT TRUTH

Groene Meersen, donderdag 8 november – 20 u.

De opwarming van de aarde en de gevolgen daarvan, een probleem dat ons allemaal nauw aan het hart ligt, niet alleen voor ons maar vooral voor onze kinderen en kleinkinderen.

Door Al Gore werd dit op een bevattelijke manier in beeld gebracht en aan alle groten der aarde vertoond. We willen u eveneens deze prent tonen zodat je zo ook uw steentje kan bijdragen voor een betere leefomgeving.

Inkom: 2 EUR

Org. en info: KWB St-Laurentius i.s.m. KWB St-Elooi, KAV St-Laurentius, KIWABI Multimedia en Davidsfonds Zedelgem

Site seeing: Passa Porta

<http://www.passaporta.be>

Brussel, de Dansaertstraat vlakbij de beurs en ergens in het midden van deze straat het Internationaal Literatuurhuis Passa Porta. Je geraakt er niet meteen? Waag je dan aan een virtuele verkenning van hun website.

Passa Porta startte in oktober 2004. Het huis omvat een literair podium, een lees-, praat- en ontmoetingshoek, een meertalige boekhandel, een ruimte voor workshops, een galerietje, kantoorruimten voor twee literaire organisaties en een appartement voor tijdelijke verblijven van schrijvers en vertalers. Alstublieft.

Maar hoe geraak je binnen in dit virtuele huis? Sleep je muis over de afbeelding en er verschijnen al naargelang de plaats waar je je bevindt, allerlei rubrieken: schrijversflat, het beschrijf, entrez lire, literair podium, boekhandel, expo, workshops... wel wat vervelend als je niet weet hoeveel rubrieken er kunnen aangeklikt worden en of je door de afbeelding af te tasten ze wel allemaal verkrijgt. Maar geen nood. Eens je een willekeurige rubriek aanklikt, kom je terecht op een pagina waarvan in de rand alle rubrieken netjes leesbaar afgedrukt staan. Oef dus.

En ja, bovenaan geraak je ook op passawatte, passawanneer, passawaar en passawie. Intussen spreken die termen voor zich. De site bestaat ook in het Frans en het Engels. De terminologie is navenant.

Laten we beginnen op het **literair podium**. Een stevige agenda, het moet gezegd. Zo is er een hommage aan Jeroen Brouwers met de man zelf (uiteraard), is er een ontmoeting met de Estse schrijver Tõnnu Önnepalu en kan je op gedichtendag twaalf uur ononderbroken horen voorlezen uit het werk van Franz Kafka tijdens de tweede leesmarathon (de eerste marathon was gewijd aan Jorge Luis Borges). Maar er is veel meer.

Bij de **workshops** valt het op dat – althans op datum van mijn raadpleging - van de 11 aangekondigde workshops er maar liefst 11 of allemaal dus in het Frans zijn. Merkwaardig toch en eigenlijk wel grappig.

Boekhandel is eigenlijk een doorverwijzing naar een de website www.passaportabookshop.be. Je kunt er terecht om een boek op te zoeken, te bestellen, je persoonlijk profiel aan te maken. De twee knoppen 'Nieuws' en 'Boekhandel' zijn echter zo passief als een steen.

De tentoonstellingen (**Expo**) in Passa Porta zijn meestal intiem en verzorgd en vaak verrassend. We kijken alvast uit naar 'De reizen van Franz K.' in het kader van Europalia. De Tjeschische fotograaf Jan Jindra bezocht alle plekken die Kafka in zijn brieven en dagboeken vermeldt. Een aanrader voor de Kafka guys & girls! De tentoonstelling is te bezichtigen van 8 januari tot en met 10 februari 2008.

Schijversflats gaat in de eerste plaats over het appartement dat tijdens het jaar door Passa Porta aan schrijvers in residentie wordt aangeboden Het appartement kijkt uit op de pittoreske Oude Graanmarkt en om de hoek ligt de trendy Dansaertstraat. Voor 1000 euro per maand en enige voorspraak wellicht kun je er resideren en schrijven naar hartenlust. Dat resideren wordt nogal letterlijk opgenomen want ze verwijzen naar een andere site www.residencesinflanders.be. Hoed je ervoor die link aan te klinken, want er is geen (elegante) terugkeer mogelijk, je blijft er aan vastzitten.

Passa porta is geen louter Vlaamse instelling, ook **Entrez Lire** heeft er onderdak gevonden. Opnieuw een afzonderlijk site: www.entrezlire.be. Eigenlijk doen ze zowat hetzelfde als Passa Porta of beter Het Beschrijf (zie hierna). Zij blinken alleszins uit in het verzorgen van Workshops!

En tenslotte is er dat wat raadselachtige **Het beschrijf**. Gegroeid uit het literatuurfestival Het Groot Beschrijf staat deze vereniging voor het (mee)organiseren van allerlei literaire evenementen. Er wordt veel samengewerkt met de Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek. Ook Het Beschrijf heeft zijn eigen website: www.hetbeschrijf.be.

In het voorjaar is er het jaarlijkse Passa Porta Festival, stilaan een vaste waarde en al aan zijn zesde editie toe, waarbij tientallen bekende en minder bekende schrijvers uit binnen- en buitenland elkaar rendez-vous geven

Je kan je ook abonneren op een elektronische nieuwsbrief die maandelijks verschijnt. Maar kom je een volgende maal in Brussel, spring beter eens binnen, struin wat in de omgeving of geniet van een frisse pint in De Markten, het Vlaamse gemeenschapscentrum par excellence in Brussel, gelegen op een boogscheut van Passa Porta.

(bma)

Leesgroep

**het
leven
van A
tot Z**

Nu de zomervakantie voorbij is, hebben we weer andere leuke vooruitzichten: de start van een nieuw leesjaar. Half oktober gaat de bibliotheek weer van start met de leesgroep. We beginnen met **Leven, spel en dood van Florian Mazrek** geschreven door **Ismail Kadare**. Vorig jaar ontving Kadare de allereerste internationale Man Booker Prize, de mondiale versie van de Man Booker Prize. De jury noemt Kadare "een universele schrijver binnen een verhalende traditie die teruggaat op Homeros". "Ismail Kadare is een schrijver die een hele

cultuur in kaart brengt – haar geschiedenis, haar passie, haar folkore, haar politiek en haar mislukkelingen" aldus de voorzitter van de jury.

In deze roman schildert de Albanese schrijver Ismail Kadare (1936) de laatste dagen van de communistische regime van Enver Hoxha. De bevolking vlucht massaal over zee naar Griekenland, de autoriteiten zijn ten einde raad, openen een klopjacht op potentiële en echte vluchtelingen.

In november lezen wij **Het dwaallicht** van **Willem Elsschot**, die 125 jaar geleden geboren werd te Antwerpen en die in december in onze bib herdacht wordt.

Met *Het Dwaallicht* (1946) zou Willem Elsschot zijn geestelijke of zelfs literaire testament hebben geschreven. In de vele beschouwingen over de novelle wordt stevast gewezen op het symbolische einde van het verhaal, waarin Frans Laarmans en zijn 'drie zwartjes' tot de conclusie moeten komen dat hun zoektocht naar de mysterieuze Maria Van Dam op niets uitloopt: 'Zij is als een beeld dat men in 't water ziet. Als men het grijpen wil is er niets. Of zoals de lichten in het moeras. Men kan ze naloopen, doch men achterhaalt ze niet .' Toch is de zoektocht niet tevergeefs: zij levert het besef op dat het geluk alleen gevonden kan worden in de aanvaarding van het leven zoals het komt. Met dit 'bitterzoete compromis' neemt Laarmans weer plaats achter zijn krant, en neemt Elsschot afscheid van de literatuur.

We zetten het nieuwe jaar in met **Y. Martel, Het leven van Pi**. De ouders van Pi besluiten te emigreren naar Canada. Ze reizen op een vrachtboot en alle dieren gaan mee. Het schip vergaat en Pi belandt als enige overlevende in een reddingssloep, in gezelschap van een Bengaalse tijger, een hyena en een oerang-oetan. Wat volgt is een even fantasierijk als origineel overlevingsverhaal met een intrigerend slot. Het leven van Pi is een bijzondere roman over overleven, over religie en wetenschap en over de onmisbaarheid van verbeeldingskracht en verhalen. De Canadees Yann Martel (in 1963 in Spanje geboren) won er in 2002 de belangrijke Britse Man Booker Prize mee.

Begin maart gaat de aandacht naar de Japanse schrijver **H. Murakami** met **De jacht op het verloren schaap**. Murakami wordt door velen beschouwd als de volgende nobelprijswinnaar. De jacht op het verloren schaap geeft een nieuwe kijk op de moderne literatuur. De hoofdpersoon, 'een held van onze tijd', is een jongeman van tegen de dertig, die samen met zijn vriendin, een meisje met sensationeel mooie oren, op zoek gaat naar een zeer speciaal schaap met een ster op de rug. Hij wordt hiertoe gedwongen door een sinistere kerel, die volgeling is van de Leider, het kopstuk van een extreemrechtse beweging. De Leider leeft al zo'n veertig jaar op mysterieuze wijze met een gezwel, zo groot als een golfbal, in zijn hoofd. In de hallucinaties die door dit gezwel worden veroorzaakt, komt het onbekende schaap voor...

We blijven in Azië en sluiten in april ons leesjaar af met **Fraude in Shanghai** van **Jan Dheedene**. Een jonge Vlaming komt aan in Shanghai op de dag dat de studentendemonstraties van 1989 uitbreken. Terwijl zijn relatie met een militante studente groeit, is hij getuige van het oplaaiende conflict. Als He Dipu bouwt Hendrik een succesvol leven uit in China. Tot hij een verkeerde inschatting maakt van de Chinese manier van zakendoen en de droom uiteenspat... Fraude in Shanghai is de eerste Nederlandstalige roman die het leven in het hedendaagse China belicht vanuit het oogpunt van een buitenlander. Met het veranderende Shanghai op de achtergrond probeert het hoofdpersonage zich te handhaven in de vreemde omgeving. Zijn verwondering over de stad en zijn bewoners maar ook zijn ontgoochelingen doorbreken de gangbare opvattingen over Het Rijk van het Midden.

De leesgroep komt op maandagavond om 20 u. samen in de bib te Zedelgem

Je kan inschrijven aan de balie in de bib of via e-mail (els.durnez@bibliotheek.be) voor volgende sessies:

- Maandag 15 oktober 2007 : I. Kadare, Leven spel en dood van Florean Mazrek
- Maandag 26 november 2007 : W. Elsschot, Het dwaallicht
- Maandag 14 januari 2008 : Y. Martel, Het leven van Pi
- Maandag 3 maart 2008 : H. Murakami, De jacht op het verloren schaap
- Maandag 14 april 2008 : J. Dheedene, Fraude in Shanghai

Gelieve bij inschrijving te vermelden aan welke sessie(s) je zal deelnemen.

(edu)

In de volgende Toverberg:

- **Marc Caelenberghe**
- **Virginia Woolf – deel 2**
- **Tristan da Cunha**
- **Jos De Mul**

De volgende Toverberg verschijnt bij het begin van de winter van 2007

Het Beleefde Genot stelt zich tot doel het culturele en literaire leven te stimuleren door het organiseren van evenementen zoals lezingen, uitstappen, literaire salons, filmvertoningen, tentoonstellingen, wedstrijden enz.

Wij wensen zoveel mogelijk mensen te laten genieten van culturele uitingen van hoog niveau en die niet onmiddellijk voorhanden zijn op lokaal gebied.

Daarnaast willen wij impulsen geven om het literaire beleven te bevorderen.

-- ✂ -----

Wens je op de hoogte te worden gehouden van onze activiteiten en wens je Toverberg elektronisch(*) te ontvangen?

Stuur dan een e-mail met je gegevens naar hetbeleefdegenot@scarlet.be of vul hieronder je gegevens in en stuur dit strookje op naar **Het Beleefde Genot**, Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

Naam en voornaam.

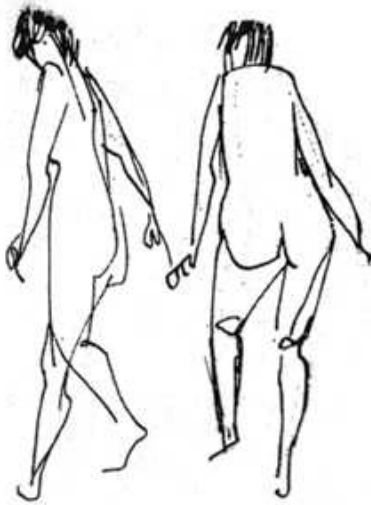
Adres

Telefoon

E-mail

is geïnteresseerd in de activiteiten van de Culturele & Literaire Kring **Het Beleefde Genot** en wenst een elektronisch abonnement op Toverberg.

(*) Je abonneren op een gedrukte versie is ook mogelijk door lid te worden van **Het Beleefde Genot**

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING